

Elkaar van harte dienen

---

*Samenvatting van het rapport van de
commissie revisieverzoeken man/vrouw en ambt,
aangevuld met verwerkingsmateriaal,
in opdracht van de synode van Goes (2020)*

Woord vooraf

Deze brochure gaat over vrouwen als ambtsdragers in de kerk. In de afgelopen jaren is daar in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) al veel over geschreven en gesproken. Terecht kun je je dan afvragen: waarom nu nog weer een publicatie? De belangrijkste aanleiding voor deze brochure is dat met de recente besluiten van de generale synode van Goes de discussie over dit onderwerp, althans op synodeniveau, tot een afronding is gekomen. De synode van Goes besloot in september 2020 dat de bezwaren die waren ingebracht tegen de besluiten van de vorige generale synode (Meppel 2017), namelijk dat zusters mogen dienen in alle ambten in de kerk, ongegrond zijn. Bestaande en nieuwe inzichten zijn vorig jaar in Bijbels licht gewogen en beoordeeld. Een nauwkeurig verslag van de gevoerde beraadslagingen en de gevolgde werkwijze, en de volledige onderbouwing van de besluiten die de synode van Goes genomen heeft, staan in de Acta, te vinden op www.gkv.nl. Deze brochure is bedoeld om een breed publiek in de gelegenheid te stellen om kennis te nemen van de belangrijkste inzichten en overwegingen die geleid hebben tot de besluiten die de synode van Goes genomen heeft over vrouwelijke ambtsdragers. Kerken en kerkenraden staan nu namelijk voor de vraag hoe ze met deze besluiten in de eigen gemeente om moeten gaan. Deze brochure kan hen daarbij helpen.

Het onderwerp man/vrouw en ambt kent een langdurige en bewogen geschiedenis op het niveau van synodebesprekingen en -besluiten. Het is in het kader van deze brochure goed om die kort weer te geven.

Voor het eerst kwam het onderwerp formeel op het bordje van de synode terecht toen in 2005 de generale synode van Amersfoort een studiedeputaatschap 'Vrouwen in de kerk' instelde. Veel en lang is er daarna over nagedacht, gestudeerd, geschreven en gediscussieerd. Dit leidde niet alleen tot toenemend inzicht in het Bijbelse spreken over de positie van mannen en vrouwen in de kerk maar bracht ook verdeeldheid in de kerken met zich mee. Een aantal achtereenvolgende synodes heeft zich over het vraagstuk gebogen of vrouwen ambtsdragers mogen worden. In 2017 heeft de generale synode van Meppel besloten dat voortaan zusters uit de gemeente in alle kerkelijke ambten, dus als predikant, ouderling en diaken, mogen dienen.

Dit ferme besluit riep bij een behoorlijk aantal kerken naast bezorgdheid en vragen ook ernstige bezwaren op. Het gevolg was dat 23 kerken bij de generale synode van Goes 2020 aan de bel hebben getrokken en een verzoek tot revisie hebben ingediend. Dat wil zeggen: ze vroegen de synode van Goes om de besluiten van de synode van Meppel te herzien. Ook vroegen 21 kerken om een betere onderbouwing van de besluiten, en zestien buitenlandse kerken waar we een zusterkerkrelatie mee onderhouden, stuurden brieven met bezwaren tegen de besluiten van Meppel 2017. Er wachtte de synode van Goes dus een forse klus.

Om de bespreking en besluitvorming van alle vragen en bezwaren voor te bereiden, stelde de synode van Goes een commissie aan: de commissie revisieverzoeken man/vrouw en ambt. Ze kreeg als opdracht om de ingebrachte bezwaren te beoordelen. Het resultaat van haar werk was het lijvige commissierapport *Elkaar van harte dienen*. Dat is door de synode gehanteerd als uitgangspunt bij de beoordeling van de ingebrachte bezwaren en revisieverzoeken. Het rapport, dat is opgenomen in de Acta, zoomt in op wat de Bijbel zegt over de positie van mannen en vrouwen in de kerk, maar dat gebeurt vanuit het bredere perspectief van Gods heilsplan met de wereld. Zo is een document ontstaan dat in een overkoepelend verhaal het Bijbelse licht laat schijnen over de belangrijkste punten die telkens weer opduiken in de discussie over vrouwelijke ambtsdragers.

De brochure die nu voor u ligt, bevat de belangrijkste inzichten uit het commissierapport *Elkaar van harte dienen*. Daarmee wordt wat op de synode over vrouwelijke ambtsdragers besproken is toegankelijk gemaakt voor een breder publiek. Deze brochure besteedt aandacht aan dezelfde onderwerpen als het rapport, waaronder de heilshistorie en de scheppingsorde, omgaan met verschillen, verhouding tot de hedendaagse cultuur, niet heersen maar dienen, de zogeheten zwijgteksten en gezag en uitleg van de Bijbel. Ieder deelonderwerp krijgt in een apart hoofdstuk de nodige aandacht.

De brochure is als volgt opgebouwd:

- [1. Man/vrouw in het begin](#)
- [2. Paulus en Genesis 1-3](#)
- [3. De Bijbel doorloopt een geschiedenis](#)
- [4. Begaafde gemeente](#)
- [5. Bevrijdend evangelie](#)
- [6. Bijzondere verbondenheid](#)
- [7. Verhouding tot de cultuur](#)
- [8. Omgaan met diversiteit](#)
- [9. Hermeneutiek en Schriftgezag](#)
- [10. Zwijgteksten.](#)

De eerste drie hoofdstukken zijn geschreven door ds. Sieds de Jong. Ds. Marc ten Brink tekent voor hoofdstuk 4 tot en met 6. De volgende scribent is ds. Rutger Heij. Hij schreef de hoofdstukken 7 en 8. De brochure sluit af met twee bijdragen van ds. Pier Poortinga. Heleen Sytsma-van Loo verzorgde de eindredactie van de brochure. Elk hoofdstuk bevat vragen om zelf over na te denken of om samen over in gesprek te gaan. Soms bevat het gespreksmateriaal stellingen, een lied en extra leesmateriaal. Doordat deze brochure meer dan een auteur kent, zal de schrijfstijl per onderdeel wat verschillen. Hopelijk wordt dat niet als een bezwaar gezien. Een ander gevolg is dat een bepaalde zaak in meer dan eens aan de orde kan komen. We hebben dit laten staan, niet alleen voor de leesbaarheid maar ook om het mogelijk te maken dat de verschillende hoofdstukken los van elkaar te lezen zijn.

Zoals gezegd, deze brochure beoogt een op de Bijbel gefundeerde visie te bieden op het vraagstuk man/vrouw en ambt, een vraagstuk dat onze kerken jarenlang heeft bezig gehouden. Met de besluiten van de synodes van Meppel in 2017 en van Goes in 2020 is de discussie hierover tot een afronding gekomen. De titel van deze brochure is gelijk aan die van het commissierapport: *Elkaar van harte dienen*. Daaruit spreken de hoop en het gebed van de samenstellers met betrekking tot de toekomst van de kerken.

De commissie revisieverzoeken man/vrouw en ambt, te weten

Peter Bakker

Marc ten Brink

Bert Groen

Rutger Heij

Sieds de Jong

Pier Poortinga

Juni 2021

1. Man/vrouw in het begin

Hoe je denkt over de positie van vrouw en man heeft veel te maken met hoe je denkt over de positie van de eerste man en vrouw: Adam en Eva. Was Adam het hoofd, de baas, de teamleider en Eva de hulp, de onderdanige, tweederangs, of waren beiden gelijkwaardig, met dezelfde capaciteiten en een gelijke positie? En is er daarbij nog verschil of je uitgaat van de wereld van voor, tijdens of na de zondeval?

Het antwoord op deze vragen bepaalt voor een belangrijk deel de verschuiving in het denken over de positie van vrouw en man. In het vervolg gaan we zeven hoofdmomenten uit de begintijd van onze wereldgeschiedenis bij langs. Vier spelen zich af voor de zondeval en drie tijdens en daarna.

A. Voor de zondeval

De mens als evenbeeld van God

Wat weten we over de positie van man en vrouw voordat de zonde in de wereld kwam? Bepalend voor hun positionering is de uitleg van het feit dat man en vrouw door God beiden 'als zijn evenbeeld zijn geschapen en op Hem lijken' (Genesis 1:27). Er is wel geprobeerd om aan deze voor beiden identiek sterke kwalificatie af te doen. Johannes Calvijn deed dat bijvoorbeeld. Hij staat bekend als een van de invloedrijkste grondleggers van het gereformeerde denken. In zijn uitleg van deze tekst heeft hij het over de vrouw die 'in de tweede graad' naar Gods beeld is geschapen. Met andere woorden, Calvijn ziet de eerste vrouw op een lager niveau gezet dan de eerste man als het gaat om evenbeeld van God zijn.

Vergelijk het met een vader die tegenover een collega van hem over zijn twee kinderen vertelt. 'Onze oudste is een dochter heeft een universitaire studie wiskunde gedaan en is eerstegraads docent aan het VWO in Groningen.

Onze tweede is een jongen. Hij heeft een lerarenopleiding Frans gedaan en is tweedegraads docent aan de onderbouw in Zwolle.' Tussen het meisje en de jongen is verschil in capaciteit, bevoegdheid, positie en beloning.

Zo heeft Adam naar de mening van Calvijn eerstegraads bevoegdheid en gezag, Eva 'slechts' tweedegraads.

Het kan bijna niet anders of de opvatting van iemand die zo bekend is en zoveel gezag heeft, werkt door. Maar klopt het wat Calvijn zegt? Bij nader inzien blijkt zijn uitleg niet steekhoudend. Hij heeft dingen in de tekst gelezen die er niet staan. In het Hebreeuws staan in Genesis 1:27 een enkelvoudsvorm van het gebruikte zelfstandig naamwoord, namelijk van het collectief bedoelde *ha'adam*: de mens(heid), en een meervoudsvorm van het gebruikte werkwoord naast elkaar.

Je kunt dat het beste zo verwoorden: Gods scheidt de mens(heid), die zowel uit mannen als vrouwen bestaat, als zijn beeld; samen krijgen zij deze bijzondere positie. Dit laat duidelijk zien dat er in Genesis 1:27 geen sprake is van meer of minder, van meerwaardig of van minderwaardig, van hoger of lager. Man en vrouw zijn door God beiden identiek als zijn evenbeeld geschapen en lijken beiden in dezelfde mate op Hem. Beiden worden vervolgens ook in gelijke mate toegerust om als vertegenwoordigers van God de hun opgelegde taak te kunnen vervullen en samen de aarde tot cultuur te brengen. Vrouw en man krijgen samen de identieke opdracht om te heersen over de fauna (Genesis 1:28). Er valt hier geen enkel verschil in positie te bespeuren.

Vergelijk het met een familiebedrijf. Als de directeur van dat bedrijf de zaak nalaat aan zijn zoon en dochter hebben beiden hetzelfde gezag, dezelfde bevoegdheid en positie. Dat de eerstgeborene een meisje is en de tweede een jongen of omgekeerd verandert daar niets aan. Hun geslacht doet aan hun verkregen positie niets af.

1.1 Zie jij in je nadenken over man en vrouw, die in het begin als Gods evenbeeld geschapen zijn, ruimte om man en vrouw een verschillende positie toe te kennen?

Helper

Na Genesis 1:27 is er nog een tweede moment dat een belangrijke rol speelt bij de standpuntbepaling over de positie van man en vrouw voor de zondeval: Genesis 2:18. Daar lezen we over de schepping van de vrouw, na de schepping van de man, als 'helper die bij hem past.'

Dat woord 'helper' heeft bij ons al gauw de lading van iemand die komt helpen om een klus te klaren, iemand die ondersteuning biedt. Van daaruit kom je dan onwillekeurig uit bij een tweederangs positie. Als synoniemen in onze taal worden bijvoorbeeld genoemd: assistent, bediende, butler, dienaar, hulpje, werknemer, allemaal posities die iets ondergeschikt hebben. In de geschiedenis van de uitleg van deze tekst heeft die onderschikking ook steeds doorgeklonken.

Krijgt de eerste vrouw van God een ondergeschikte positie toebedeeld? Het lijkt er in de verste verte niet op

Maar krijgt de eerste vrouw hier van God die positie toebedeeld? Het lijkt er in de verste verte niet op. Het Hebreeuwse woord voor helper, *ezer*, is een algemeen woord dat op zichzelf niet op onderschikking wijst. Het wordt in het Oude Testament 21 keer gebruikt. In Jesaja 30:5 zoekt Israël hulp bij

Egypte en in Ezechiël 12:14 bij zichzelf. In beide gevallen beschouwt Israël deze helpers juist als groter en sterker, als meerdere. In Daniël 11:34 heeft het woord geen hiërarchische betekenis. In maar liefst zestien keer gaat het om God zelf, de meerdere bij uitstek, die ons helpt (Exodus 18:4; Deuteronomium 33:7,26,29; Psalm 20:2; 33:20; 70:5; 89:17; 115:9,10,11; 121:1,2; 124:8; 146:5; Hosea 13:9).

Ditzelfde woord 'helper' wordt in Genesis 2 twee keer gebruikt voor de vrouw als schepping (Genesis 2:18,20). Er is geen enkele reden om 'helper' uit te leggen als de mindere van degene die wordt geholpen.

Deze uitleg wordt nog versterkt door de toevoeging 'die bij hem past.' Deze toevoeging in Genesis 2:18 legt nog meer nadruk op de gelijkwaardigheid van de helper die God aan de mens geeft. Het Hebreeuwse woord *kenegdo* staat voor: 'zijn tegenovergestelde' of 'zijn wederhelft'. Vergelijk de Statenvertaling: 'hulpe, die als tegen hem over zij.'

Je kunt het heel goed vergelijken met een volleyballer die beide handen nodig heeft om technisch goede set-ups te geven. De linker- en de rechterhand omsluiten de bal op dezelfde manier en werken in hun eendrachtige samenwerking aan de juiste set-up. Nog sprekender is het om te denken aan een spiegelbeeld. De vrouw wordt geschapen als 'spiegelbeeld' van de man. Je hoort dat ook aan de reactie als hij haar voor het eerst ziet: 'Eindelijk een gelijk aan mij' (Genesis 2:23).

1.2 Zie jij in je nadenken over de vrouw, die in het begin geschapen is als helper die bij de man past, ruimte om man en vrouw een verschillende positie toe te kennen?

De vrouw na en uit de man geschapen

De eerste vrouw wordt niet geschapen als een nieuw schepsel naast de man, ze wordt uit hem gemaakt (Genesis 2:21). Het feit dat de man eerder dan de vrouw is geschapen, en nog wel uit hem, wordt wel gebruikt als argument om de man meer gezag toe te kennen dan de vrouw. Dit wordt echter nergens in dit hoofdstuk van Genesis expliciet genoemd. Dat man en vrouw ongelijktijdig en qua materie verschillend gemaakt zijn, wordt in het tweede Bijbelhoofdstuk als kaal feit doorgegeven. Over mogelijke gevolgen voor hun onderlinge relatie wordt niets gezegd.

Volgorde op zich hoeft ook geen rangorde te impliceren. Als dat zo zou zijn, zouden de dieren omdat ze eerder geschapen zijn belangrijker zijn dan de mensen. Dat de vrouw uit een rib van de man gemaakt is, wijst weliswaar op een verschillend scheppingsprocedé, maar benadrukt juist hun gelijkwaardigheid en wederkerigheid: helft en wederhelft. Het Hebreeuwse woord *tsela* in Genesis 2:21, vertaald met 'zijde' of 'rib', onderstreept het eerder vermelde spiegelbeeld van de mens en duidt aan dat de vrouw op hetzelfde niveau staat als de eerste mens, uit wie deze zijde genomen is. Deze woorden duiden wel op een nauwe relatie maar niet op een gezagsrelatie tussen man en vrouw.

Volgorde impliceert niet per se rangorde. Als dat zo was, zouden de dieren belangrijker zijn dan de mensen

1.3 Zie jij in je nadenken over de vrouw, die na en uit de man geschapen is, ruimte om man en vrouw een verschillende positie toe te kennen?

Naamgeving

Er is geen enkele reden om 'helper' uit te Het feit dat Adam eerst de dieren en later de vrouw hun naam geeft, wordt soms opgevat als een teken van zijn voorrangpositie. Dat lijkt niet vreemd. De naam die je in het oude Nabije Oosten kreeg, hing vaak samen met de rol die je zou gaan vervullen. Degene die jou een rol toewijst, doet dat met een zeker gezag. Toch is het maar de vraag of de naamgeving door de man op een voorrangpositie duidt.

Adams naamgeving van de dieren staat in Genesis 2 in het kader van de mens van wie God het niet goed vindt dat hij alleen is; God wil voor hem een helper scheppen (Genesis 2:18). Dat is waarom God de dieren bij Adam brengt. Daardoor ontdekt hij dat hij zelf zo'n passende helper mist (Genesis 2:20). Bij deze naamgeving gaat het dus niet om gezag, maar om het vinden van iemand om mee samen te werken.

Op het moment dat Adam zijn vrouw voor de eerste keer ontmoet, voorziet hij ook haar van een naam. De man (Hebreeuws: *isj*) noemt haar naar zichzelf: *isja* (mannin), een woordpaar dat op zichzelf genomen geen gezagsrelatie uitdrukt. Het zijn juist de eenheid en gelijkheid van man en vrouw die opnieuw in het oog springen. Adam roept bij deze gelegenheid dan ook blij verrast letterlijk uit: 'één gelijk aan mij' (Genesis 2:23).

Dat naamgeving door Adam er niet op duidt dat hem een voorrangpositie is verleend, blijkt ook later wel als niet hij maar zijn vrouw de namen aan hun kinderen geeft: Eva bedenkt Kaïn (Genesis 4:1) en Set (Genesis 4:25). Overigens bedenkt later ook niet vader Jakob de namen voor zijn zoons, maar zijn beide vrouwen Lea en Rachel (Genesis 29-30). Ook Simson kreeg zijn naam niet van zijn vader Manoach maar van zijn moeder (Rechters 13:24). En niet Elkana maar zijn vrouw Hanna gaf hun kind de naam Samuël (1 Samuël 1:20).

1.4 Zie jij in je nadenken over de man die in het begin namen geeft ruimte om man en vrouw een verschillende positie toe te kennen?

B. Tijdens en na de zondeval

De vrouw als eerste misleid

Een volgend belangrijk moment als het gaat om de positionering van vrouw en man is het moment van de zondeval. De vrouw laat zich als eerste door de satan tot zonde verleiden (Genesis 3:1). Maar dat dit reden is om haar blijvend een

ondergeschikte rol te geven, komt uit het vervolg van deze geschiedenis niet naar voren.

Na haar zonde wendt de vrouw zich tot haar man 'die bij haar was' (*emah*) (Genesis 3:6). Dit woord accentueert dat vrouw en man beiden gezondigd hebben. De verteller wil ermee tot uitdrukking brengen dat er bij Adam geen verleiding nodig was, maar dat hij gewoon meedeed. Hij bewandelt niet de weg tot overtreding door verleiding, maar de voor de mens net zo belangrijke weg tot overtreding door meedoen. Net als zijn vrouw toont de man zich ongehoorzaam aan zijn God. Zonder één vraag te stellen of woord van protest te laten horen eet ook hij van de vrucht (Genesis 3:6).

Zonder één vraag te stellen of woord van protest te laten horen eet ook de man van de vrucht

Hun gezamenlijke schuld blijkt ook uit het verdere verloop. Beiden worden ze zich van hun naaktheid bewust. Beiden maken schorten van vijgenbladeren. Beiden verbergen ze zich voor God.

1.5 Zie jij in je nadenken over de vrouw die zich als eerste liet misleiden ruimte om man en vrouw een verschillende positie toe te kennen?

De man als eerste aangesproken

Omdat de vrouw het eerst misleid werd, valt het des te meer op dat God eerst de man op het gebeuren aanspreekt (Genesis 3:9).

Of je dit relateert aan een verschil in rol of positie van man en vrouw hangt samen met hoe je die rol of positie voor de zondeval ziet. Zie je daar al de rol van de vrouw als ondergeschikt aan die van haar man, de teamleider, dan zal dat doorwerken in je uitleg van Adam als eerst aangesprokene. Vormt het paradijs voor jou echter de plaats waar vrouw en man door God in alle opzichten gelijkwaardig geschapen zijn, zoals uiteengezet in onderdeel A van dit hoofdstuk, dan bepaalt dat je uitleg van Genesis 3:9.

Man en vrouw zijn door Hem als twee-eenheid geschapen. De vrouw heeft die eenheid opgebroken. Door Adam als eerste aan te spreken legt God meteen de wond bloot: de twee-eenheid die Ik bij jullie schepping voor ogen had is kapot. Daarmee zinspeelt Hij indirect meteen op zijn oordeel dat hierna klinkt: de man zal gaan heersen, de vrouw begeren.

1.6 Zie jij in je nadenken over de man die door God als eerste aangesproken wordt voor jezelf ruimte om man en vrouw een verschillende positie toe te kennen?

Vloek of voorschrift

God laat de zonde van de eerste man en vrouw niet onbestraft. De man zal in de uitvoering van zijn dagelijks werk moeite en tegenslag ervaren. De vrouw krijgt naast pijn en moeite rond zwangerschap en bevalling te maken met grove inbreuk op de aanvankelijke harmonieuze relatie met haar man. In Genesis 3:16 staat: 'Zij zal hem begeren en hij zal over haar heersen.'

De verleiding is groot om hieruit te concluderen dat na en als gevolg van de zondeval de man een heersende positie heeft gekregen over de vrouw. Iemand die in staat is om over een ander te heersen staat duidelijk boven die ander. Stel je een bedrijf voor waar een werknemer tegen zijn chef zegt: 'Ik bekeer jouw positie in de zaak,' dan is het verschil in positie evident. Als de chef dan ook nog reageert met: 'geen sprake van, ik heers hier over deze afdeling,' dan zijn de posities helemaal duidelijk. De chef is de baas en heeft het voor het zeggen. De werknemer heeft te gehoorzamen.

Op deze manier is de verhouding tussen man en vrouw na de zondeval wel uitgelegd. Die uitleg heeft in de kerk ook haar sporen nagelaten. De straf uit Genesis 3:16 dat de man over de vrouw zal heersen is lange tijd opgevat

Heersen is net zo min positief als de dorens en distels waar de man mee te maken krijgt

als een universele positionering van beiden. Je vindt dat bijvoorbeeld terug in het huwelijksformulier zoals dat in de gereformeerde kerken tot in de vorige eeuw gebruikt werd.

Daarin krijgt de bruid de volgende boodschap

mee: Zoals het lichaam aan het hoofd en de gemeente aan Christus onderdanig is, zo zult u uw wettige man liefhebben, respecteren en volgen in alle dingen die goed en rechtvaardig zijn, als uw heer. U zult niet heerszuchtig zijn over uw man, maar in wijsheid zwijgen (1 Timoteüs 2:11-12). Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva, Adam tot hulp. En na de zondeval heeft God tot Eva en in haar persoon tot heel het vrouwelijk geslacht gesproken: Tot uw man zal uw begeerte zijn, en hij zal over u heerschappij hebben (Genesis 3:16). Tegen deze beschikking van God zult u zich niet verzetten. maar veeleer het gebod van God en het voorbeeld van de heilige vrouwen navolgen, die op God vertrouwden en hun mannen onderdanig waren, zoals Sara Abraham gehoorzaam geweest is en hem haar heer noemde (1 Petrus 3:6).

Maar is deze positionering dan terecht? Ja en nee. Het Hebreeuwse woord dat vertaald is met 'heersen' is in zichzelf neutraal. Afhankelijk van wie er heerst, kan het zowel positief als negatief uitpakken. Ezechiël heeft het bijvoorbeeld over vreemdelingen die als straf 'heersen' (11:9), en Jesaja spreekt over Egypte als een harde meester en een meedogenloze heerser (19:4) en over woekeraars die het volk uitbuiten en erover heersen (3:12). Maar God zelf wordt ook 'heerser' genoemd. Nog een keer Jesaja: 'Zie hier God, de HEER! Hij komt met kracht, zijn arm zal heersen. Zijn loon heeft hij bij zich, zijn beloning gaat voor hem uit' (40:10). En Micha: 'Hij zal aantreden en hen als een herder weiden, bekleed met de macht van de HEER, zijn God, met de majesteit van diens verheven naam. Zij zullen veilig wonen, want hij zal heersen tot aan de einden der aarde' (5:4). De gevoelswaarde van heersen hangt dus van de context af. Genesis 3:16 staat in de

context van een strafaankondiging en een vloek. Het heersen van de man wordt door vrijwel alle uitleggers dan ook als uiterst negatief voor de vrouw uitgelegd. Heersen is net zo min positief als de dorens en distels waar de man mee te maken krijgt (Genesis 3:18). De ontspoorde verhouding tussen man en vrouw herken je ook onmiddellijk in het vervolg. Lamech heeft niet genoeg aan één vrouw, zoals Gods bedoeling was in het begin, maar neemt er twee (Genesis 4:19). Sichem gaat over alle grenzen heen door Jacobs dochter Dina te overweldigen en verkrachten (Genesis 34:2).

Dus ja, de komst van de zonde heeft grote gevolgen als het gaat om de positie van vrouw en man. De verhouding tussen

beiden gaat zorgen voor spanning, ongelijkheid, onderdrukking en overheersing. Maar dat is maar een deel van het verhaal.

Het antwoord op de vraag of de positie van de vrouw na de zondeval die hier wordt

beschreven ons vandaag als richtlijn in ons

handelen wordt voorgehouden is: nee! Het gaat in Genesis 3 immers niet om een goddelijk moeten, maar om een vloek over de vrouw, waarvan de effecten bestreden mogen en moeten worden, net als de dorens en distels die als vloek over de man uitgesproken worden.

Met andere woorden: dat wat in de praktijk zo gaat met een beroep op Genesis 3:16 hoort niet zo te gaan. Veel ellende in de verhouding tussen man en vrouw is een feitelijk gevolg van hun zondeval. Het gaat hier om een straf, een vloekorde of een noodordening. Het is echter geen oproep om in wanverhoudingen te berusten. In plaats daarvan moeten we die vanuit de verlossing in Christus juist bestrijden en overwinnen. Het is dus onjuist om aan Genesis 3:16 een richtlijn voor ons handelen te ontleen. Het is niet Gods wil dat vrouwen zich aan mannen onderwerpen.

*De man zal over de vrouw
heersen: daarbij gaat het niet
om een goddelijk moeten,
maar om een vloek*

1.7 Zie jij in je nadenken over het oordeel van God over de zonde van vrouw en man ruimte om man en vrouw een verschillende positie toe te kennen?

2. Paulus en Genesis 1-3

Paulus gebruikt in zijn brieven meer dan eens gegevens uit Genesis 1-3, bijvoorbeeld in 1 Timoteüs 2:11-14, 1 Korintiërs 11:3-12 en Galaten 3:28. Hij beroept zich dan op Adam en Eva in zijn betoog over hoe mannen en vrouwen zich tot elkaar verhouden. Waarom doet hij dat? Onderstaand tweegesprek is uiteraard geheel fictief. Het biedt wel een mogelijke reconstructie van de context waarbinnen Paulus het nuttig vond om terug te gaan naar het begin.

Korinta Gazetta 60, 8e jaargang, nr.16

Vrouwen Voorop!

Zoals de lezers van ons regionale kerkblad weten is er vandaag de dag veel te doen over de verhouding man-vrouw. We hebben daar in verschillende reportages aandacht aan besteed. Lange tijd was het vanzelfsprekend dat de man de eerste plaats innam. Of het nu thuis of in het bedrijfsleven of de kerk was, dat maakte niet uit, de man had het voor het zeggen. Maar dat is aan het verschuiven. Steeds meer vrouwen vinden dat de man lang genoeg dominant is geweest en dat hij maar eens een stapje terug moet doen. Zij eisen hun rechten en gezag op door actie te voeren en de publiciteit te zoeken. Onlangs verscheen in een plaatselijk kerkblaadje een gesprek tussen twee stadsgenoten: Silvanus en Monica. Hun gesprek gaf een mooi inkijkje in hoe bijzonder in de kerk de discussie tussen man en vrouw verloopt. Vandaar dat we gemeend hebben om er ook in ons regionale kerkblad een plekje voor in te ruimen.

De redactie

M. Ik vind dat vrouwen best gezag over de man mogen hebben. 't Is lang andersom geweest, maar nu is het voor mij genoeg geweest. Laten de vrouwen nu maar eens voorop gaan. Ik heb daar woordenwisselingen over gehad met mijn man Crassus, maar ik ben niet van gedachten veranderd. Sterker nog, ik ben alleen maar meer overtuigd geraakt dat het anders moet.

S. Je geeft zelf al aan dat het lang andersom was. Het is dus best nieuw en revolutionair wat je vindt. Hoe ben je zo op die gedachte gekomen, Monica?

M. Ik denk dat vrouwen dat heel goed kunnen. Ze hebben vaak meer te zeggen dan mannen, maar ze krijgen er de kans gewoon niet voor. Laat hen nu maar eens voorop gaan.

Dat zou heel goed zijn. Ik denk ook echt dat God het zo heeft bedoelt.

S. Hè, hoe bedoel je dat? Dat hoor je niet veel.

M. Nou, als je terugkijkt naar het begin, toen Hij de wereld schiep met alles erop en eraan, dan zie je dat. Eva, de eerste vrouw, had duidelijk een voorrangpositie.

S. Dat zeg je nu wel, maar is dat ook zo? Is het niet eerder omgekeerd: de man heeft een duidelijk dominante plek bij God? Neem alleen al het feit dat er gesteld wordt dat de vrouw uit en omwille van de man geschapen is. Dat is toch duidelijk. Daar zit toch iets in van: de man is het eerst geschapen en de vrouw daarna om hem van dienst te zijn. Dat is denk ik de reden dat jullie ondergeschikt moeten blijven.

M. Ja, dat klopt... dat wordt gezegd en heel vaak geciteerd (door mannen). Maar daar valt meer over te zeggen en dat wordt nooit in rekening gebracht. Er wordt één ding uitgelicht, daar wordt alle accent op gelegd en zo ontstaat een heel scheef beeld van hoe het in het echt zit.

S. Ehm, wat wil je daar precies mee zeggen??

M. Nou, in diezelfde tekst waar jij het net over had, wordt ook en wat mij betreft net zo duidelijk gesteld dat de man ontstaan is uit de vrouw en niets is zonder haar. Als je dát in rekening brengt, geeft dat gelijk een heel ander beeld. Mannen kunnen niet zonder vrouwen. Ze zijn volkomen gelijkwaardig. In ieder geval blijft er van een dominantie van de een over de ander niet veel over.

S. Van dat laatste ben ik nog niet helemaal overtuigd, maar met dat eerste heb je denk ik gelijk. Als we een tekst citeren als het gaat om de verhouding tussen mannen en vrouwen, dan moeten we ook alles citeren en niet alleen wat in ons straatje past. Maar ik zei al, ik ben nog niet overtuigd geraakt van het feit dat vrouwen nu het stokje maar eens moeten gaan overnemen en voorop moeten gaan in plaats van de mannen.

M. Dat snap ik. Toch vind ik dat wel. En het is niet alleen maar een mening. Ik heb er denk ik ook goede argumenten voor. Ik had het daarnet over het begin, de schepping van alles. Ik kom daar best zaken tegen die wat mij betreft juist pleiten voor een vooruitgeschoven positie van de vrouw in plaats van de man.

S. Dat is nieuw voor mij. Ik ben benieuwd wat je gaat zeggen. Noem eens wat dan?

M. Nou als je weer terug gaat naar het begin: Adam en Eva hebben beiden gezondigd. God roept hen ter verantwoording en deelt straffen uit. Gelukkig komt Hij ook met troostvolle beloften. En dan moet je er eens op letten wat een hoge positie Eva daarbij krijgt. Zij krijgt maar liefst de titel 'moeder van alle levenden.' Kun je je iets groters voorstellen? Als het gaat om de toekomst, het voortbestaan van de mensheid, krijgt zij een cruciale rol toebedeeld. Zij zorgt voor nieuw leven. Wat is er belangrijker dan dat?

S. Dat is zo, maar hier geldt toch hetzelfde als daarnet: als je citeert, moet je alles citeren en niet weglaten wat je niet zint of niet bij jouw standpunt past. Want als je dan toch teruggaat naar dat eerste begin dan kun je er toch niet onderuit dat Adam door God als eerste is geschapen. Pas daarna, toen de man zijn plek al hoog en breed had ingenomen, schiep Hij Eva. De mensheid begon dus met een man en niet met een vrouw. Zo is het bij de schepping opzettelijk bedoeld. Zo moet het blijven.

M. Dat laatste vind ik niet. Ik denk wel dat ik iets te sterk een eerste plaats van Eva verdedigde. Er worden hele eervolle dingen van haar gezegd, maar wat overeind blijft is dat Adam het eerst is geschapen en daarna Eva. Toch zie ik dat nog niet als reden om alle mannen tot in lengte van dagen meer gezag en een dominante rol toe te kennen. Daarvoor hebben ze wat mij betreft ook te vaak steken laten vallen en het laten afweten. Het is toch ook zo dat van diezelfde Adam over wie we het nu hebben gesteld wordt dat door hem de zonde de wereld is binnengekomen. Moet zo iemand voorop gaan en een

leidinggevende positie krijgen? Ik dacht het niet.

S. Je ziet hoe moeilijk het is om aan alle gegevens recht te doen. Dat Adam de zonde de wereld in bracht, klopt. Zo wordt het gesteld. Maar niet Adam is als eerste verleid. Dat was Eva. Zij heeft dus minstens zo'n grote schuld, zo niet meer. Dus verbeeld jij je maar niets.

M. Oké, ik laat me misschien zozeer door mijn frustratie leiden dat ik te hoog van de toren blaas en de baas wil zijn, maar als je alles meeweegt en op een rij zet, wijst dat volgens mij toch wel in de richting van nevenschikking van man en vrouw, vind je niet? De vrouw mag niet de baas spelen over de man. De man mag ook niet de baas spelen over de vrouw. Zoals in het begin. Zo was het in het begin en zo moet het zijn of worden.

S. Daar zijn we het beiden over eens. Wat dat betreft is er geen mannelijk en vrouwelijk: we zijn allemaal één in Christus. Verschillend, maar gelijkwaardig en gelijke posities.

2.1 Zie je dit, gelet op wat Paulus schrijft, als een reële mogelijkheid of zie je uitspraken die duidelijk tegen de Schrift ingaan?

3. De Bijbel doorloopt een geschiedenis

De besluiten die de synode genomen heeft om vrouwen toe te laten tot de ambten zijn onder andere gebaseerd op de uitleg van teksten die voorheen anders gelezen werden en door sommigen nog steeds anders gelezen worden. Dat kan tot verbazing en onbegrip leiden: het staat er toch gewoon, is dan de reactie. Of: we hebben het altijd zo gelezen, hoe kan het nu ineens veranderd zijn? De uitleg van teksten en de regels die je daarbij hanteert, komen in andere hoofdstukken van deze brochure aan de orde. In dit hoofdstuk geven we rekenschap van het gebruik van de Bijbel als geheel. De Bijbel is namelijk niet zomaar een boek.

De Bijbel doorloopt een geschiedenis.

Denk alleen maar aan het feit dat de Bijbel een oud en een nieuw testament kent. Dat wijst al op voortgang in de geschiedenis. Je hoort het ook in uitspraken van Jezus: 'Jullie hebben gehoord dat destijds tegen het volk werd gezegd: ... En Ik zeg jullie dat....' (Matteüs 5). De geschiedenis die de Bijbel doorloopt, moet je in rekening brengen als je erin gaat lezen. Het kan zijn dat je teksten dan met andere ogen leert lezen. Het kan zelfs zo zijn dat wat in de ene tijd aan mensen wordt toegestaan of opgelegd, in een volgende fase van de geschiedenis om andere keuzes vraagt. Twee voorbeelden illustreren dat.

Het kan zijn dat wat in de ene tijd aan mensen wordt opgelegd, in een volgende fase van de geschiedenis achterhaald is

Polygamie

Bij de instelling van het huwelijk in het begin van de geschiedenis wordt duidelijk aan een monogame relatie van één man en één vrouw gedacht. Niet eens zo lang daarna doet polygamie zijn intrede (Genesis 4:19). Het komt in het Oude Testament veelvuldig voor zonder dat de Bijbel het veroordeelt.

Diverse prominente mannen in het Oude Testament hadden meer dan een vrouw: Abraham, Jacob, David en Salomo bijvoorbeeld. Van David lezen we dat hij Abigaïl vraagt om zijn vrouw te worden, terwijl hij op dat moment Achinoam uit Jizreël al als vrouw had (1 Samuël 25:40). We lezen er niet telkens bij dat het eigenlijk afgekeurd wordt. God zelf zegt zelfs bij monde van de profeet Nathan dat Hij als David niet genoeg had aan zijn vrouwen en bijvrouwen hem er zelfs nog meer zou hebben gegeven (2 Samuël 12:8). Volgens 1 Koningen 11:3 had Salomo 700 vrouwen en 300 bijvrouwen. Bijvrouwen zijn feitelijk echtgenotes maar hebben een lagere status.

Na een paar duizend jaar met dat beeld te hebben geleefd, zie je dat in het Nieuwe Testament het beeld verandert.

We komen polygamie vrijwel niet meer tegen. De vergelijking van het huwelijk met de relatie tussen Christus en zijn gemeente pleit er juist sterk tegen. De mensen zullen wel gedacht hebben: is God van gedachten veranderd? Hoe zit dat precies? Waarom werd polygamie aanvankelijk wel toegelaten? Dat heeft alles te maken met de toenmalige cultuur. In de patriarchale maatschappij van toen was het voor een ongetrouwde vrouw bijna onmogelijk om in haar eigen levensonderhoud te voorzien. Vrouwen waren afhankelijk van vaders, broers en echtgenoten voor levensonderhoud en bescherming. Ongetrouwde vrouwen werden vaak het slachtoffer van prostitutie en slavernij. Het zou dus heel goed kunnen zijn dat God polygamie toestond om vrouwen die anders geen man konden vinden te beschermen en in hun levensonderhoud te voorzien. Een man had dan een aantal vrouwen en diende als kostwinner en beschermer voor hen allemaal. Hoewel het beslist niet ideaal was, was het leven in het huishouden van een iemand die meer dan één vrouw had veel beter dan de alternatieven: prostitutie, slavernij of hongerlijden.

Polygamie komt in het Oude Testament veelvuldig voor zonder dat de Bijbel het veroordeelt

Het is trouwens niet zo dat het ideaal van het huwelijk als verbond tussen één man en één vrouw in het Oude Testament helemaal buiten beeld blijft. Zo nu en dan zie je de gebrekkigheid van polygame huishoudens. Denk aan Sara en Hagar (Genesis 16:4), aan Lea en Rachel (Genesis 29:30), aan Hanna en

Peninna (1 Samuël 1:6). Andersom bezingt het meisje in Hooglied haar relatie op het niveau van volkomen toewijding aan elkaar in gelijkwaardigheid. Dat biedt ons een inkijkje in hoe God het in het begin bedoeld heeft. Bijvoorbeeld in Hooglied 2:16 en 6:3: 'Mijn lief is van mij, en ik ben van hem (...) Ik ben van mijn lief, en mijn lief is van mij.' Achter de schermen van bestaande sociale verhoudingen schemert iets van het ideaal uit het begin door.

Kort samengevat

De goedkeuring van polygamie in het Oude Testament ontwikkelt zich naar afkeuring ervan in de tijd van het Nieuwe Testament.

Slavernij

Een ander voorbeeld dat ons erbij bepaalt dat de Bijbel een geschiedenis doorloopt is slavernij. In het begin lijkt een heer-slaafverhouding ondenkbaar. Alles ademt een sfeer van gelijkwaardigheid en harmonie. Gods plan was beslist niet dat de ene mens de andere mens tot zijn bezit kon maken (zie bijvoorbeeld Leviticus 25:42).

Desondanks wordt in de tijd van het Oude Testament slavernij algemeen geaccepteerd. Het bezit van en de handel in medemensen behoort tot de

dagelijkse praktijk (Genesis 17:12; Leviticus 25:42). Vrijwel iedereen, inclusief aartsvaders Abraham en Jacob, bezat slaven. Vaak worden ze in één adem met het vee als bezittingen genoemd (Genesis 30:43). Zelfs in de Tien Geboden kom je ze expliciet tegen (Exodus 20:17).

In het Nieuwe Testament is dat nog niet meteen anders. Er wordt niet opgeroepen om de slavernij af te schaffen, maar slaven moeten hun uiterste best doen om de bestaande gezagsverhoudingen, hoe onrechtvaardig ook, te respecteren (1 Timoteüs 6:1; 1 Petrus 2:18-19). Net als bij polygamie zie je als het om slavernij gaat twee kanten: de bestaande cultuur met haar sociale verhoudingen, waar de Bijbel als tegenkracht op inwerkt.

In het Oude Testament kom je allerlei bepalingen tegen over slaven. Wat in Exodus 21:1-6 gezegd wordt, verschilt niet veel van wat bekend is uit buiten-Bijbelse, oud-Oosterse regelgeving. Dat is de ene kant: God laat zijn volk leven te midden van een bestaande cultuur

waarin slaven een maatschappelijke plaats hebben. Maar tegelijk breekt onze God wel stap voor stap bevrijdend in op slechte slavernijpraktijken; Hij beteugelt slavernij.

Hij komt wel met regelgeving rondom

slavernij, maar dan in combinatie met het verbondsteken: het sabbatsjaar als de ruimte om vrijheid te vieren met God. En een Israëliet mocht je niet als slaaf behandelen!

Je ziet die tegenkracht nog sterker in het Nieuwe Testament. Paulus schrijft: 'Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen. U bent allen één in Christus Jezus' (Galaten 3:28; meer over deze passage in hoofdstuk 5). Ook roept hij Filemon op om Onesimus als broeder te ontvangen en vrij te laten als slaaf (Filemon 1:16). Een en ander leidde ertoe dat halverwege de achttiende eeuw slavernij afgeschaft is, niet het minst door de inspanning van christenen als William Wilberforce, John Wesley en Groen van Prinsterer. Wij mogen leven in een tijd waarin slavernij een heel beladen begrip geworden is.

De Bijbel werkt als tegenkracht in op de bestaande cultuur met haar sociale verhoudingen

Kort samengevat

De goedkeuring van slavernij in de tijd van het Oude Testament ontwikkelt zich naar acceptatie ervan als gegeven in het Nieuwe Testament.

Die lijn heeft zich doorgezet in de afschaffing van slavernij en het actief tegengaan ervan.

Patriarchale samenlevingen

Uit bovenstaande voorbeelden blijkt dat de Bijbel een geschiedenis doorloopt en dat opvattingen met de tijd mee veranderen. Dit gegeven speelt op de achtergrond mee als het gaat om de Bijbelse positionering van man en vrouw. Eerder is al gezegd dat het voor een individu in de patriarchale samenleving van de oudheid nauwelijks mogelijk was om te overleven zonder onderdeel uit te

maken van een groter geheel. Dat gold des te meer voor relatief zwakkeren als vrouwen en kinderen. Hoewel de patriarchale samenleving vaak genuanceerder was dan hoe wij er met onze hedendaagse westerse bril naar kijken, nam de vrouw in de oudheid een secundaire positie in. Zij werd gezien en behandeld als het verlengstuk van haar man. Ook was de rechtspositie van vrouwen veel ongunstiger dan die van mannen.

Van die ongelijkheid zie je iets terug in de Bijbel. Een vader kon zijn dochter verkopen (Exodus 21:7). Geslachtsregisters noemen alleen of vooral de mannelijke lijn. Vrouwen golden als het bezit van hun man (Deuteronomium 5:21). Vrouwen hadden, in tegenstelling tot mannen, niet het recht hun man met een scheidbrief weg te sturen. (Deuteronomium 22:19). Hoewel vrouwen er wel een aandeel in konden hebben, was de eredienst vooral een zaak van mannen (Exodus 23:17). Godsdienstige geloften die vrouwen aflegden, waren alleen geldig als die door hun man of vader bevestigd was (Numeri 30:2).

Wij denken vandaag allereerst vanuit de individuele mens die naar Gods beeld is geschapen

Zonder onze huidige cultuur als normatief te beschouwen (Leviticus 18:1-4; Romeinen 12:2) is wel duidelijk dat we in een totaal andere tijd leven. In onze samenleving functioneren de overheid en het rechtsbestel op zo'n manier dat ze veiligheid garanderen. Van bredere familie- en stamverbanden als in de tijd van de Bijbel is geen sprake meer, laat staan van een pater familias die met het oog op de veiligheid en het welzijn van alle betrokkenen het recht heeft mee te beslissen over bijvoorbeeld huwelijken, andere relaties en zelfs over leven en dood. Wij denken vandaag allereerst vanuit de individuele mens die naar Gods beeld is geschapen. Man en vrouw vormen nu samen een primaire sociale eenheid. Of ze samen door het leven gaan, is een individuele beslissing, al dan niet uitgesproken tegenover en ondersteund door een bredere sociale of kerkelijke omgeving. Vrouwen bekleeden vandaag op alle niveaus maatschappelijke posities. Christenen hebben daar over het algemeen geen enkele moeite mee.

Kort samengevat

in de tijd van het Oude Testament was de vrouw sterk secundair, in de tijd van het Nieuwe Testament al veel minder. Die ontwikkeling is doorgegaan: vrouwen en mannen zijn tegenwoordig gelijkwaardig

Oudtestamentische cultuur	Tegenkracht	Bijbelplaats
Het is toegestaan dat iemand zijn eigen dochter verkoopt en dat de koper de beschikking over haar krijgt.	Er wordt iets van bescherming aan toegevoegd: laat haar geen rechteloze zijn; doe haar niet tekort, geef haar voedsel en bescherming.	Exodus 21:7-11
Volgens de wetten van Hammurabi moest een van overspel verdachte vrouw in het water gegooid worden. Als ze bleef drijven, was ze onschuldig. Dat was in feite een publiek doodvonnis.	De Mozaïsche wet op jaloezie geeft alle ruimte om de eventuele onschuld van de vrouw aan het licht te laten komen	Numeri 5
Het is toegestaan dat iemand zijn eigen dochter verkoopt en dat de koper de beschikking over haar krijgt.	Mirjam treedt op als profetes; Debora wordt genoemd als profetes en rechter; Chulda als profetes; Hanna spreekt profetisch in haar gebed/lied	Exodus 15:20-21; Rechters 4:4-10; 2 Koningen 22:14-20; 1 Samuël 2:1-10
In het oude verbond waren het voornamelijk mannen door wie de Geest werkte: Bijbelschrijvers, kunstenaars, oudsten, musici.	Het nieuwe verbond wordt gekenmerkt door de Geest die uitgestort is op allen: mannen en vrouwen, zonen en dochters.	Ezechiël 11:19-20; 36:26-27

Het Oude Testament weerspiegelt iets van de secundaire positie van de vrouw, maar net als bij de eerdere voorbeelden lees je ook aanwijzingen voor de nieuwe toekomst. Binnen de bestaande sociale verhoudingen wordt de vrouw nadrukkelijk in bescherming genomen. Op sommige momenten nemen vrouwen, als eerstelingen van de oogst, leidinggevende posities in. Meer dan eens onderscheiden ze zich door heldhaftig optreden dat mannelijke heersers in de schaduw stelt. Vrouwen treden moedig op en worden door God gebruikt om wendingen in het lot van het verbondsvolk te bewerken. Zo werkt God ook hier als tegenkracht in op de bestaande cultuur. Hij herstelt verhoudingen en schept daarmee indirect ruimte voor de concrete positie van vrouwen in de toekomst.

Deze lijn zet zich door in het Nieuwe Testament, te beginnen bij Jezus. Met zijn benadering van vrouwen heeft Hij de herwaardering van de positie van vrouw in de christelijke gemeente voorbereid. We vinden daarin geen spoor

van achterstelling of discriminatie. Zo doorbreekt Hij de rabbijnse zede om niet met vrouwen om te gaan. Wat Hij doet, is dus in strijd met de mening van zijn tijdgenoten. Hij spreekt met vrouwen, raakt hen aan, laat zich door hen zalven en gaat vrij en ongedwongen met hen om. Naast de kleine kring van dertien had Jezus een grotere groep van zeventig apostelen om zich heen verzameld, een gemengd gezelschap van mannen en vrouwen. Van deze vrouwelijke ambtsdragers is bekend hoe ze met grote toewijding met Jezus door het land trokken en voor Hem zorgden uit eigen middelen. Ze waren aanwezig bij zijn kruisiging en aan enkelen van hen liet de opgestane Heer Zich als eerste zien. Zij mochten het nieuws van de opstanding daarna aan de apostelen doorgeven.

Jezus heeft de herwaardering van de positie van vrouw in de christelijke gemeente voorbereid

Nieuwtestamentische cultuur	Tegenkracht	Bijbelplaats
In geslachtsregisters komen vrijwel uitsluitend mannen voor	Matteüs noemt in Jezus' geslachtsregister de namen van vijf vrouwen	Matteüs 1:1-17
In het huwelijk geldt de vrouw als ondergeschikt aan de man	In het huwelijk hebben mannen en vrouwen het 'recht van beheer' over elkaar.	1 Korintiërs 7:3-4
In het godsdienstige leven hebben uitsluitend mannen het voor het zeggen	Vrouwen krijgen van de Geest de gave van onderwijzen en leidinggeven en zijn in hoge mate betrokken bij essentiële leiderschaps- en verkondigingstaken.	1 Korintiërs 12:7; Romeinen 16:3.6.12; Filippenzen 4:3

Omdat de Bijbel een geschiedenis doorloopt, is het begrijpelijk dat terwijl Jezus geen vrouwelijke apostelen aanstelde, na de afsluiting van de canon toch tot toelating van vrouwen tot de ambten ambt is besloten. Het is een vergelijkbare doorgaande lijn als de afschaffing van de slavernij in de achttiende eeuw, waar niemand nog op Bijbelse gronden bezwaar tegen maakt.

3.1 Ben je het ermee eens dat de Bijbel, anders dan bijvoorbeeld de Koran, een geschiedenis doorloopt? Wat voor consequenties heeft dat volgens jou voor het uitleggen van de Bijbel?

4. Begaafde gemeente

Mogen ambtsdragers in de gemeente alleen maar mannen zijn? Vanuit het Nieuwe Testament zou je die indruk kunnen krijgen. We komen veel Bijbelgedeelten tegen waarin beschreven staat dat mannen voorop gaan in belangrijke taken in de gemeente. Maar betekent dat het zo beschreven staat ook dat het voor alle tijden is voorgeschreven? Is het een gebod van God dat alleen mannen ambtsdragers mogen zijn? En heeft God het vrouwen dus verboden? We lopen in dit hoofdstuk een aantal veel gestelde vragen bij langs.

Vrouwelijke verkondigers

Sommigen zeggen: ja, het is een gebod. De Heer Jezus laat dat zelf zien. Hij kiest een kring van twaalf leerlingen uit om zijn apostelen te zijn. Deze kring bestaat uitsluitend uit mannen; Jezus kiest geen vrouwen uit. Dat doet Jezus natuurlijk niet zonder reden. Blijkbaar geldt voor Hem heel sterk dat deze taak en verantwoordelijkheid bij mannen past, niet bij vrouwen. Maar zou er ook een andere reden kunnen zijn waarom de Heer Jezus dit zo heeft gedaan? Stel nu dat Hij hierbij helemaal niet dacht aan ambten of taken in de gemeente, maar aan heel iets anders?

Er waren veel vrouwen die Jezus volgden, en dat was in die tijd uitzonderlijk

Het getal twaalf herinnert ons aan de zonen van Jakob en aan de stammen van Israël. De namen van Jakobs zonen, de namen van de stammen van Israël en de namen van de twaalf apostelen vertellen ons van het nieuwe volk

van God dat Hij samenbrengt uit alle volken. De twaalf leerlingen passen daarmee in een heel groot plan van God. Van dit plan mogen niet alleen mannen, maar ook vrouwen verkondigers zijn. Het is belangrijk om die vrouwelijke verkondigers niet over het hoofd te zien. Er waren veel vrouwen die Jezus volgden, en dat was in die tijd uitzonderlijk. En juist zij mogen de eerste verkondigers worden van het blijde nieuws van de opstanding. Dit sluit aan bij wat er met Pinksteren gebeurde (Handelingen 2), toen niet alleen op de twaalf leerlingen, maar op zeker honderdtwintig personen, mannen en vrouwen, de heilige Geest werd uitgestort.

Priesters

Dit lijkt veel ruimte te geven aan vrouwen in de gemeente. Toch is het goed om nog wat dieper te graven. Want heeft de keuze van de Heer Jezus misschien toch nog een andere reden? Kiest Hij twaalf mannen uit omdat er in het Oude Testament alleen mannelijke priesters en Levieten waren?

Die gedachte komen we in het Nieuwe Testament nergens tegen. Het gaat wel over de hogepriester en over priesters, maar op een andere manier dan in het Nieuwe Testament. Jezus Christus is nu de enige en eeuwige hogepriester en zijn gemeente wordt een koninkrijk van priesters genoemd (1 Petrus 2:9). Dat de

gemeente als volk van God zo wordt genoemd sluit aan bij het Oude Testament. Ook Mozes mocht het volk Israël al een koninkrijk van priesters noemen (Exodus 19:6).

Toch is ook er een opvallend verschil. Want in de tijd van het Oude Testament stonden de priesters tussen God en het volk in. Zij brachten voor het volk de offers, zij richtten namens het volk gebeden tot God en zij zegenden namens God het volk. Zo waren de priesters de vertegenwoordigers van het volk. En de Levieten hielpen hen daarbij. Nu Jezus Christus is gekomen, is dat veranderd. Nu hebben de gelovigen geen priesters en Levieten meer nodig die tussen hen en God instaan. Zij mogen rechte lijnen tot God gaan en Hem dienen. De toegang is vrij door wat Jezus Christus voor hen heeft gedaan en doet. Hij is de hogepriester in de hemel die hun deze toegang geeft tot God. Dit geldt voor mannen en vrouwen.

Oudsten

Maar in het Nieuwe Testament worden toch alleen mannen aangesteld als oudsten? Hadden zij niet een soort eerste verantwoordelijkheid? En zijn die oudsten niet uiteindelijk onze predikanten en ouderlingen geworden? Gaat het bij de ambten dan toch niet om taken die alleen voor mannen zijn weggelegd? Zo gemakkelijk kun je die verbinding niet leggen. In de tijd van de apostelen was het heel gewoon dat oudere mannen de leiding hadden. Zo ging dat in de huisgezinnen en in de samenleving. Oudsten met een verantwoordelijke taak kennen we bovendien al vanuit het Oude Testament. Deze twee gegevens zouden goed kunnen verklaren waarom de apostelen kozen voor het aanstellen van mannelijke oudsten. Ze sloten daarmee aan bij de maatschappelijke positie en levenservaring van deze oudsten en tegelijk vroegen ze hun als christen verantwoordelijkheid te dragen voor de gemeente.

Dit laatste krijgt dan wel de nadruk, want oudsten dienen wel aan bepaalde criteria te voldoen die hen geschikt maken voor het dienen van de gemeente. Het is de vraag of je de oudsten uit de Bijbel zomaar gelijk kunt stellen aan de ouderlingen zoals wij die kennen, die soms al jong op grond van hun gaven voor een bepaalde tijd gekozen worden. Het is ook de vraag of we de predikanten van nu wel zomaar kunnen vergelijken met de oudsten van toen. In feite lijken onze predikanten veel meer op de apostolische medewerkers over wie we regelmatig horen in het Nieuwe Testament. Deze medewerkers verkondigen het evangelie, geven geloofsonderwijs en werken mee aan de opbouw van de gemeente. Maar ze hoeven daarvoor geen oudste te zijn. Het is bijzonder dat het hierbij niet alleen gaat om mannen, maar ook om vrouwen. Vrouwelijke evangelieverkondigers en voorgangers dus, of zoals we ze vandaag noemen: vrouwelijke predikanten.

Trouwens, ook als het gaat om de taken van de oudsten en de diakenen komen bij Paulus vrouwen in beeld. In 1 Timoteüs 3:11 en 5:9-10 schrijft hij over vrouwen met een officiële aanstelling in het midden van de gemeente. Blijkbaar

*Het was heel belangrijk
dat gelovige vrouwen
allerlei taken mochten
uitvoeren in de gemeente*

werden zij ingeschakeld bij de leiding en de zorg voor de gemeente. Dit is niet zo verbazingwekkend als je bedenkt dat zeker in die tijd alleen vrouwen andere vrouwen konden bereiken en bij hen thuis konden komen. Denk bijvoorbeeld aan een situatie waarin een getrouwde vrouw tot geloof was gekomen maar haar man niet. Dan konden er echt niet zomaar oudsten van de gemeente bij haar op bezoek gaan; dat werd toen, in die tijd en cultuur, niet geaccepteerd. Maar een andere gelovige vrouw kon wel naar haar toegaan. Het was dus heel belangrijk dat gelovige vrouwen allerlei taken konden en mochten uitvoeren in de gemeente.

Elkaar aanvullen

Overzien we heel het Nieuwe Testament, dan kunnen we zeggen dat we nergens lezen dat vrouwen bepaalde taken niet op zich zouden mogen nemen. Ook lezen we nergens dat voor bepaalde taken geldt dat alleen mannen die zouden mogen uitvoeren. Wat mannen deden, deden vrouwen ook. Natuurlijk deden vrouwen dat als vrouw. Dit gaf hun ongetwijfeld in de maatschappij van toen bepaalde beperkingen, maar ook ingangen en kansen. Voor mannen gold dat evenzeer. Blijkbaar vulden mannen en vrouwen elkaar in de praktijk prima aan.

Dit is dan ook het beeld dat we van de gemeente van Christus tegenkomen in het Nieuwe Testament: mannen en vrouwen die elkaar aanvullen in het dienen van God en van elkaar. De gemeente is als lichaam van Christus een 'begaafde' gemeente. Paulus schrijft daarover in 1 Korintiërs 12:7: 'In iedereen is de Geest zichtbaar aan het werk, ten bate van de gemeente.'

Iedereen wordt ingeschakeld door de Geest, zowel mannen als vrouwen. Niet of je man of vrouw bent maakt je daarbij geschikt voor een taak, maar welke gaven je van de Geest hebt gekregen. Die gaven worden in de Bijbel vaak als eerste genoemd als het over de gemeente gaat. Of het vrouwen of mannen zijn die deze gaven ontvangen, is blijkbaar niet eens zo belangrijk; laat staan dat mannen hierin belangrijker zouden zijn dan vrouwen of boven hen gesteld zouden worden. Daar gaat het niet om. Mannen en vrouwen

Mannen en vrouwen staan naast elkaar in de gemeente

staan naast elkaar in de gemeente. Waar het wel om gaat is dat zowel mannen als vrouwen hun gaven in dienst stellen van de opbouw van de gemeente. Hoe ze dat doen, hangt dus allereerst af van de gaven die ze hebben gekregen. Vrouwen krijgen daarbij, net als mannen, gaven die hen geschikt maken voor ambten in de kerk. Zou de heilige Geest hen dan ook niet op deze manier in dienst willen nemen?

4.1 Hoe belangrijk is voor jou de vraag of vrouwen ambtsdragers mogen zijn? Waarom?

4.2 Bij dit onderwerp kun je in elk geval op twee manieren insteken bij het lezen van de Bijbel. Je kunt vragen: welke regels geeft God aan mannen en vrouwen voor hun werk in de kerk? Je kunt ook vragen: welke gaven geeft de Geest aan mannen en vrouwen voor hun werk in de kerk? Welke insteek zou je zelf kiezen en waarom? Wat heeft dit maken met hoe je denkt over vrouwelijke ambtsdragers?

4.3 Hoe kunnen vrouwelijke ambtsdragers een verrijking zijn voor een gemeente? Worden de gaven van vrouwen voldoende benut als ze geen ambtsdrager mogen zijn?

4.4 Het klinkt misschien vreemd, maar het woord 'ambt' komt in het Nieuwe Testament niet voor. Je vindt er niet de ambten zoals wij die kennen; die zijn van later datum. Zou je dan ook niet mogen zeggen dat God ons de verantwoordelijkheid geeft om hier samen in de gemeente van Christus in onze tijd invulling aan te geven, geleid door de heilige Geest? Hoe kijk jij hier tegenaan?

5. Bevrijdend evangelie

In de Bijbel draait alles om onze verlossing door Jezus Christus. Toen Hij naar de wereld kwam, brak er een nieuwe tijd aan, de tijd van het nieuwe verbond; het oude verbond is voorbijgegaan. Nu Jezus Christus leeft in de hemel als de opgestane Heer is er veel veranderd. We leven in de tijd na Pinksteren. Jezus Christus heeft zijn Geest uitgestort op alle gelovigen.

Wat betekent al dit goede nieuws nu voor hoe mannen en vrouwen God mogen dienen in de gemeente van Christus? Wat betekent de verlossing voor hun onderlinge verhouding? Hoe wil Jezus Christus dat mannen en vrouwen elkaar zien en met elkaar omgaan? Dit zijn misschien wel de belangrijkste kernvragen als het gaat over vrouwelijke ambtsdragers. Ze komen in dit hoofdstuk aan de orde

Elkaar dienen

Om te beginnen is het dan goed om te letten op de vrouwen die Jezus volgen als Hij op aarde is. Het feit alleen al dat dat gebeurde, moet in die tijd verbazing en ergernis hebben opgeroepen. Dat was heel ongewoon. En ook hoe Jezus met vrouwen omgaat, is zo anders dan de Joden in die tijd gewend waren. Dat Jezus ermee instemt dat vrouwen Hem volgen, bewijst dat Hij vrouwen op één lijn stelt met mannen. Mannen en vrouwen staan bij Hem op gelijke hoogte. De vrouwen die Hem volgen, krijgen taken om Hem te dienen. Uit niets blijkt dat ze daarbij een ondergeschikte positie hadden. In het volgen en dienen van Jezus staan mannen en vrouwen naast elkaar.

Deze praktijk horen we terug in Jezus' woorden, als Hij aan zijn leerlingen duidelijk maakt hoe Hij wil dat ze met elkaar omgaan. In Marcus 10:42-45 lezen we dat Jezus zijn leerlingen bij zich roept en tegen hen zegt: 'Jullie weten dat de volken

*In het volgen en dienen
van Jezus staan mannen
en vrouwen naast elkaar*

onderdrukt worden door hun eigen heersers en dat hun leiders hun macht misbruiken. Zo mag het bij jullie niet gaan. Wie van jullie de belangrijkste wil zijn, zal de anderen moeten dienen, en wie van jullie de eerste wil zijn, zal ieders dienaar moeten zijn, want ook de

Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losgeld voor velen.'

De boodschap voor zijn leerlingen is helder: niet heersen, maar dienen. Dit is een basisprincipe dat geldt voor alle gelovigen in zijn koninkrijk en in zijn gemeente. Het onderwijs van Jezus leert ons dat mensen pas weer in een goede verhouding tot elkaar komen te staan als ze verbonden zijn met Hem en gaan leven als burgers van zijn koninkrijk. De kern daarvan is dat we elkaar en anderen willen dienen door de liefde. Jezus zegt daarover: 'Ik geef jullie een nieuw gebod: heb elkaar lief. Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben. Aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn' (Johannes 13:34-35).

Niet heersen

Wat we leren van de Heer Jezus mogen we heel concreet toepassen op de verhouding tussen mannen en vrouwen in zijn gemeente. Het betekent dan: mannen mogen niet over vrouwen heersen en vrouwen niet over mannen. Juist door elkaar van harte te dienen stralen ze uit wie Jezus Christus is. Daarin mogen ze laten zien hoe God de mens bedoeld heeft, namelijk als beeld van Hem.

Dit brengt ons weer terug bij de schepping van de mens: God schiep de mens als mannelijk en vrouwelijk om beeld te zijn van Hem (Genesis 1:26-27). Jezus Christus is gekomen om deze harmonie van het

paradijs te herstellen. Herstel daarvan is nodig, want door de zonde is de harmonie verstoord en willen we over elkaar heersen. Elkaar dienen zit niet langer in onze genen. Gelukkig wil Jezus Christus ons hiervan verlossen. Mannen en vrouwen komen weer in de goede verhouding tot elkaar te staan als ze leven in verbondenheid met Hem. Zij aan zij mogen ze God dienen.

Elkaar dienen zit niet langer in onze genen. Gelukkig wil Jezus Christus ons hiervan verlossen

Nieuwe verhoudingen

Boeiend is in dit verband wat Paulus schrijft in Galaten 3:24-29: 'Kortom, de wet hield toezicht op ons totdat Christus kwam, zodat we door ons vertrouwen op God als rechtvaardigen konden worden aangenomen. Maar nu het geloof gekomen is, staan we niet langer onder toezicht, want door het geloof en in Christus Jezus bent u allen kinderen van God. U allen die door de doop één met Christus bent geworden, hebt u met Christus omkleed. Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus. En omdat u Christus toebehoort, bent u nakomelingen van Abraham, erfgenamen volgens de belofte.'

Paulus noemt hier opvallend genoeg de verhouding tussen mannen en vrouwen. Letterlijk staat er zelfs 'mannelijk en vrouwelijk', waarin Genesis 1:26-27 doorklinkt. Tegelijk noemt hij ook twee andere verhoudingen, die tussen Joden, het volk van God, en Grieken, de andere volken, en tussen slaven en vrijen. Deze drie verhoudingen zet Paulus in het licht van het evangelie. Dat wil zeggen: hij wil laten zien dat deze verhoudingen anders worden door de genade van Jezus Christus. Vroeger vielen deze verhoudingen namelijk onder de wet van het oude verbond. Binnen dat oude verbond was er sprake van strikte scheidingen op grond van afkomst, sociale status en geslacht. Kenmerkend voor het oude verbond was bovendien dat er altijd iemand namens de ander optrad: Israël trad op namens de volken, de hogepriester namens de priesters, de priesters namens de Levieten, de Levieten namens de andere Israëlieten, de mannen namens de vrouwen. De strikte scheidingen en de vormen van vertegenwoordiging worden opgeheven door Jezus Christus. Met Hem komen we binnen in de werkelijkheid van het nieuwe verbond. In Galaten 3 horen we iets van wat dit inhoudt. Binnen het nieuwe verbond geldt dat volgens Gods belofte aan Abraham gelovigen uit alle volken samen Gods volk vormen. Maar ook dat slaven en vrijen als broers en zussen in het geloof naast elkaar komen te staan en dat mannen en vrouwen

op dezelfde manier delen in het heil van God door hun geloof in Jezus Christus. Binnen het nieuwe verbond treedt niemand meer op namens de ander. Sinds Pinksteren staat iedereen zij aan zij.

Paulus noemt in dit gedeelte nadrukkelijk de doop als het teken van het nieuwe verbond. Aan de doop kun je zien dat er binnen dit verbond geen onderscheid meer gemaakt wordt. De doop wordt niet alleen aan mannen, maar ook aan vrouwen bediend. Dit is veelzeggend, want zo ging het niet met de besnijdenis. Die ontvingen alleen mannen en jongens. Weliswaar waren vrouwen en meisjes daar ook bij inbegrepen, maar dan wel indirect. Bij de doop is dit anders. Nu ontvangen ook vrouwen en meisjes heel direct het teken van het verbond. Zo laat de doop zien dat binnen het nieuwe verbond de verhoudingen anders zijn geworden.

Paulus maakt ons duidelijk dat in de gemeente van Christus mensen van verschillende afkomst, met een verschillende sociale status en van beide geslachten in Christus naast elkaar en rechtevreeks voor God komen te staan. Dit schept de ruimte voor de inzet van de gaven van allen zoals de Geest die geeft. Er ontstaat daarmee een totaal nieuwe vorm van samenleven van mensen die geloven in Jezus Christus. Het is zijn gemeente waarin al iets zichtbaar mag worden van het samenleven zoals het later zal zijn in Gods nieuwe wereld. Zo diep ingrijpend is de bevrijdende kracht van het evangelie van Jezus Christus.

5.1 Kun je uit je eigen ervaring of omgeving voorbeelden noemen van situaties waarin vrouwen als mindere van de man werden gezien? Wat vind je daarvan?

5.2 In het gesprek over de openstelling van de ambten in de kerk voor vrouwen wordt weleens gezegd: dit gebeurt omdat we meegaan met de cultuur, maar de Bijbel staat het niet toe. Van orthodoxe christenen in Egypte is wel bekend dat ze zeggen: de Bijbel laat het toe dat vrouwen ambtsdrager zijn, maar onze cultuur houdt dit tegen. Wat vind je er zelf van? Hoe kun je Galaten 3 hierbij betrekken?

5.3 Het ging in dit hoofdstuk over niet heersen, maar dienen. Brengen we dit onderwijs van de Heer Jezus wel voldoende in rekening bij de invulling van de ambten? Hoe is dit in je eigen gemeente? Wat gaat er goed? Wat zou je graag anders zien en waarom?

5.4 Je kunt je afvragen waarom Paulus in zijn brieven niet naar voren komt als een voorvechter voor gelijke rechten voor vrouwen en slaven in de samenleving. Wat zou de reden kunnen zijn waarom we hem in zijn brieven niet zo leren kennen?

6. Bijzondere verbondenheid

De man is het hoofd van de vrouw, dat klinkt ons bekend in de oren. Maar is er in de Bijbel wel een hoofdlijn te vinden op grond waarvan je dat kunt stellen: de man is het hoofd, de vrouw is aan hem ondergeschikt? Stel dat het zo eenvoudig zou liggen, dan zou dat wijzen op een vaststaande rangorde op grond waarvan de ambten aan mannen zijn voorbehouden.

Huwelijk

Het is goed om te bedenken dat in de Bijbel nergens de man het hoofd van de vrouw wordt genoemd. In het Nieuwe Testament geldt de aanduiding 'hoofd' alleen voor getrouwde mannen binnen een christelijk huwelijk (1 Korintiërs 11 en Efeziërs 5). Het woord 'hoofd' was geen gangbare aanduiding voor een getrouwde man. Een vrouw noemde haar man doorgaans 'haar heer'; zie 1 Petrus 3:1-7, waar deze aanduiding wordt gebruikt in verband met het huwelijk tussen een heidense man en een christelijke vrouw.

Voor ons klinkt deze aanduiding 'heer' heel vreemd, maar we moeten niet vergeten dat het in de cultuur van die tijd heel goed paste. Deze 'heer' nam de beslissingen over de personen en de zaken die bij zijn huishouden hoorde. Bovendien maakte volgens het gangbare recht en de religieuze regels een vrouw altijd deel uit van de familie van haar vader of de oudste mannelijke vertegenwoordiger, die 'pater familias' genoemd werd. Vanuit deze traditie was het voor een vrouw gewoon om onder een 'heer' te leven. Het woord 'heer' geeft aan dat de man gezag heeft over de vrouw en dat de vrouw ondergeschikt is aan de man.

Paulus zegt het anders. Hij noemt de man het 'hoofd' van zijn vrouw. Daarmee kiest hij bewust voor een andere insteek. Hij wil er mee zeggen dat ook het christelijk huwelijk een gezagsverhouding is. Dat is hier niet aan de orde. Hij wil juist het christelijk huwelijk vanuit een heel ander gezichtspunt belichten. Daarom gebruikt hij het woord 'hoofd.' Daarmee roept hij het beeld op van een complete mens, hoofd en lichaam. Omdat hoofd en lichaam onlosmakelijk bij elkaar horen, is dit een prachtig beeld voor de bijzondere verbondenheid van een man en een vrouw in hun huwelijk.

Het woord 'hoofd' was geen gangbare aanduiding voor een getrouwde man

Geheim

Maar er is meer. Want juist aan de hand van dit beeld kan Paulus heel mooi laten zien dat een christelijk huwelijk een geheim in zich mag dragen. Over dat geheim schrijft Paulus in Efeziërs 5:21-33. Hij bedoelt ermee dat hij de verhouding tussen

man en vrouw in het huwelijk betreft op de verhouding tussen Christus en zijn gemeente. Daarin zit het mysterie, het geheim (vers 33). Het beeld van hoofd en lichaam past daar goed bij: zoals Christus het hoofd is van de kerk, het lichaam dat Hij gered heeft, is de man het hoofd van zijn vrouw (vers 23). En zoals de kerk onderdanig is aan Christus, zo moet de vrouw onderdanig zijn aan haar man (vers 24). Zo mag hun onderlinge relatie een afspiegeling zijn van de relatie tussen Christus en zijn gemeente, de bruidegom en bruid bij uitstek.

Samen mogen man en vrouw een levend voorbeeld zijn van de liefde van Christus voor zijn gemeente. De man mag uitbeelden hoe Jezus Christus gekomen is om te dienen en alles te geven voor het behoud van zijn gemeente. Dit vraagt van hem dat hij in liefde zijn vrouw wil dienen door haar op handen te dragen. De vrouw mag uitbeelden hoe de gemeente zich toevertrouwt aan haar Heiland om innig met Hem verbonden te zijn. Dit vraagt van haar dat zij in liefde haar man wil dienen door zich naar hem te schikken uit ontzag voor Christus. Het hoofdzijn van de man en de onderdanigheid van de vrouw komen zo in dienst te staan van de onthulling van het geheim waar het hier allemaal om draait: de liefde en zelfovergave van Christus voor zijn gemeente waardoor die gemeente zich gered en geborgen mag weten.

Paulus ziet deze werkelijkheid met terugwerkende kracht doorschemeren in Genesis 2:24, waar wordt gezegd: 'Daarom zal een man zijn vader en moeder

Samen mogen man en vrouw een levend voorbeeld zijn van de liefde van Christus voor zijn gemeente

verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één lichaam zijn.' In de man die zijn vader en moeder verlaat en zich hecht aan zijn vrouw, herkent Paulus het beeld van Christus en zijn gemeente. Christus verliet immers ook zijn vaderlijk huis om een dienstknecht te worden en zijn

leven te geven voor zijn gemeente. Hij heeft zijn bruid lief als zichzelf en daarom wil Hij met haar verbonden zijn. In de intieme relatie van een huwelijk mag dit op een heel unieke manier tot uitdrukking komen. In hun onderlinge omgang mogen man en vrouw de grote naastenliefde van Christus weerspiegelen. Daar gaat een getuigenis vanuit. Want dit is de liefde waar gelovigen van leven. Juist het doorgeven van die naastenliefde mag kenmerkend zijn voor hun nieuwe leven in Christus.

Herstel

Het gaat Paulus in Efeziërs 5 dus vooral om de relatie tussen Christus en zijn gemeente. De verhouding tussen man en vrouw is daaraan ondergeschikt. Dit brengt met zich mee dat Paulus niet dieper ingaat op hun onderlinge verhouding in het huwelijk en die niet verder uitwerkt.

Toch proef je bij Paulus wel dat ook in een christelijk huwelijk sprake mag zijn van het herstel van verhoudingen. Binnen de lichtkring van Gods liefde in Christus gaat het huwelijk weer stralen zoals het ooit bedoeld was toen God man en vrouw schiep en aan elkaar gaf.

Tegelijk onderstreept dit dat Paulus een beeld gebruikt van na de zondeval. In het paradijs wordt de man niet het hoofd van zijn vrouw genoemd. Dit woord en wat

hij ermee wil uitdrukken kan Paulus pas gebruiken nadat Christus is gekomen. Dit geeft aan dat het hier gaat om herstel van verhoudingen midden in deze zondige en gebroken wereld, met alle pijn en strijd die daarbij horen.

Wat Paulus schrijft raakt dus wel aan het herstel van verhoudingen, maar niet op de manier dat hij hierbij terugrijpt op een orde die God geschapen heeft, waarin de man gezag heeft over de vrouw. Wel ziet hij in Genesis 2:24 een belofte van het verlossingswerk van Christus, waarvan man en vrouw in het huwelijk op een unieke manier levende getuigen mogen zijn.

Uniek, want Paulus noemt geen enkele andere relatie die op dezelfde manier verwijst naar de bijzondere verbondenheid tussen Christus en zijn gemeente. Het beeld van hoofd en lichaam kunnen we daarom niet gebruiken als een blauwdruk voor alle verhoudingen tussen mannen en vrouwen. Op de vraag of vrouwen ambtsdrager mogen zijn, geeft dit beeld geen antwoord.

Toewijding

Ook in 1 Korintiërs 11:1-16 vind je dat antwoord niet. Dat is het andere Bijbelgedeelte waarin Paulus spreekt over een man als het hoofd van zijn vrouw. Paulus heeft hier eenzelfde beeld in gedachten als in Efeziërs 5: een getrouwde man en vrouw. Opvallend genoeg verwijst hij ook hier naar een soort geheim. We lezen dat in 1 Korintiërs 11:3: 'Christus is het hoofd van de man, de man het hoofd van de vrouw en God het hoofd van Christus.'

Deze tekst is net als de rest van het Bijbelgedeelte waar hij in staat niet gemakkelijk; we kunnen daar nu niet uitgebreid op in gaan. Uit wat Paulus schrijft, valt in elk geval wel op te maken dat het hier gaat om gedrag van mannen en vrouwen waarmee ze niet alleen elkaar geen eer aandoen, maar zeker ook hun Heer niet. In dit verband vergelijkt Paulus de verhouding tussen man en vrouw met de verhouding tussen God de Vader en God de Zoon. Zoals de Zoon altijd toegewijd is aan de Vader en in alles uit is op zijn eer, zo zullen man en vrouw toegewijd zijn aan elkaar en aan God, om Hem alle eer te geven.

*Samen de eer van de
HEER hooghouden,
daar gaat het om*

Hiervoor zijn man en vrouw samen verantwoordelijk, want God heeft bij de schepping al bepaald dat man en vrouw dit niet zonder elkaar kunnen. Samen de eer van de HEER hooghouden, daar gaat het om. Dat doet de man door uit ontzag voor Hem op een goede manier hoofd te zijn van zijn vrouw. De vrouw doet daaraan recht door haar man hoog te houden. Zo maken ze elkaar niet te schande, gooien ze het evangelie niet te grabbel en ontvangt God in Christus alle eer. In 1 Korintiërs 11 vind je dus geen antwoord op de vraag of vrouwen ambtsdrager mogen zijn. De vraag waar het om draait is: wie stel je centraal je leven?

6.1 In Efeziërs 5:21-33 en 1 Korintiërs 11:1-16 heeft Paulus allereerst gelovigen die gehuwd zijn op het oog. Toch is zijn boodschap breder en daarmee komen hier alle mannen en vrouwen in beeld. Wat kunnen we hieruit leren over hoe zij invulling kunnen geven aan de taken die God hun geeft in de gemeente en in de samenleving? Hoe kun je hier het bredere verband van Efeziërs 4, 5 en 6 bij betrekken?

6.2 Als het gaat over het huwelijk is het goed om te bedenken dat er veel mensen zijn die niet trouwen. Betekent ongehuwd blijven dat je geen beeld van God kunt zijn? Paulus geeft in zijn brieven meer dan eens aandacht aan het ongehuwd-zijn. Wat kunnen we daarvan leren over de inzet van de gaven van ongehuwden in de gemeente?

6.3 Stel dat we de Bijbelgedeelten uit Efeziërs 5 en 1 Korintiërs 11 zo zouden uitleggen dat Paulus hier wel spreekt over een gezagsverhouding tussen mannen en vrouwen zoals die al is vastgelegd in de scheppingsorde van Genesis. Bevestigt Paulus dan met de Bijbel de bestaande gezagsverhoudingen uit de cultuur van zijn tijd? Of is het precies andersom: beantwoorden de verhoudingen uit de toenmalige cultuur aan de Bijbel? Hoe bepaal je dit?

6.4 Soms worden teksten als Romeinen 5:12-21 en 1 Korintiërs 15:20-24 uitgelegd als zou het hier ook gaan over het hoofd-zijn van de man. Wat vind je van deze uitleg?

7. Verhouding tot de cultuur

Wat onderscheidt ons als gereformeerde christenen van mensen die niet geloven? We verschillen in onze levensstijl helemaal niet zoveel van hen, misschien wel steeds minder. We dragen dezelfde kleren, zijn net zo druk met ons werk, ons huis en onze vakanties. Het kindertal in onze gezinnen zit maar net boven het gemiddelde van anderhalf. Meer bevindelijke christenen zijn op die punten soms wel herkenbaar; je zou er jaloers op kunnen zijn.

7.1 Weten de mensen in jouw buurt en in jouw netwerk dat jij gelooft?

7.2 Waarin ben jij anders dan ongelovigen?

Weemoed

Als christenen leven we in de wereld, maar we zijn niet van de wereld. Graan en onkruid groeien samen op tot de dag van de oogst (Matteüs 13:24-30, 36-43). Zo heeft Jezus het gewild. De kerk heeft zijn plek midden in de samenleving hier op aarde als getuige van Hem en zijn komende koninkrijk.

In Nederland werd de samenleving eeuwenlang gekleurd door het christendom. Dat is nu niet meer zo. De restanten daarvan zijn de afgelopen jaren in hoog tempo opgeruimd: winkelsluiting op zondag, de wet op godslastering, het zweren van de eed in de publieke ruimte en de Bijbelse visie op huwelijk, gezin en seksualiteit. Soms wordt hier met een zekere weemoed over gepraat, of worden in christelijke dorpen achterhoedegevechten gevoerd rond koopzondagen. Moeilijker waar te nemen is de invloed die de samenleving onbewust op ons heeft. Televisieprogramma's en andere informatiebronnen, gesprekken met collega's en klasgenoten planten allerlei onchristelijke ideeën in ons hoofd. De stevige predken tegen disco, drank en muziek zijn verleden tijd. Vurige gebeden tegen abortus en ongehuwd samenwonen hoor je nauwelijks meer. De samenleving lijkt terrein te winnen op het christendom, kerken lopen leeg, jongeren binden zich niet gemakkelijk aan een gemeente. Het afnemend christelijke karakter van de samenleving en de vervagende grens tussen kerk en samenleving vormen mede het decor van het besluit om vrouwen toe te laten tot de ambten.

7.3 Herken je bij jezelf weemoed naar het christelijk verleden van Nederland of voel je je comfortabel in de huidige samenleving?

7.4 Waarom zou Jezus zijn kerk midden in de samenleving hebben gezet? Had Hij de kerk niet beter apart kunnen houden, net als eerder het volk Israël?

Emancipatie

Er wordt wel gezegd dat het besluit om vrouwen toe te laten tot de ambten door de synode van Meppel 2017 een knieval is voor de hedendaagse Westerse cultuur. Met deze cultuur wordt het denkklimaat bedoeld, de algemeen geldende en vaak ongeschreven normen en waarden. Het woord knieval heeft een negatieve gevoelswaarde. Maar dat de kerk op bepaalde punten een vergelijkbare ontwikkeling doormaakt als de haar omringende samenleving is in zichzelf niet verkeerd. De heilige Geest kan via het heersende denkklimaat iets duidelijk maken over de wil van God in deze tijd.

Een voorbeeld daarvan is de aandacht voor het milieu. Kerken namen daarin niet het voortouw, maar ze mogen zich er van harte bij aansluiten. Ze dragen immers zorg voor de wereld als Gods kostbare schepping. Andere voorbeelden zijn de

De emancipatie van de vrouw was wellicht iets waarbij de kerken het voortouw hadden kunnen nemen

aandacht voor vormen van onrecht als slavernij, apartheid en discriminatie. Het verzet daartegen is niet in de kerk begonnen maar in de samenleving, soms wel aangevoerd door christenen.

Een spannende vraag is of ook de emancipatie van de vrouw iets is waarbij de kerken het voortouw hadden kunnen nemen. Vrouwen zijn eeuwenlang als tweederangs wezens beschouwd en behandeld. Ze gingen schuil achter hun man en hun taak beperkte zich tot het gezin. Uit de samenleving, de politiek en het bedrijfsleven werden ze geweerd. Alleen ongetrouwde vrouwen konden hun leven lang betaald werk verrichten in sectoren als het onderwijs en de zorg. Die ongelijkheid in verdeling van banen en in honorering tussen mannen en vrouwen is nog steeds niet helemaal opgeheven. Ondertussen zijn we in de samenleving gewend aan vrouwen in alle functies en sectoren, ook op leidinggevende posities. Getrouwde mannen en vrouwen verdelen de zorgtaken vaak. Er zijn goede regelingen rond zwangerschaps- en ouderschapsverlof. In de kerk kregen zusters van de gemeente taken als catecheet, voorlezer, scriba, pastoraal bezoeker en meer. In theorie bekleedden deze vrouwen geen ambt, maar hun werk in de kerk lag daar soms in de praktijk wel heel dicht tegenaan zonder dat iemand daar bezwaar tegen maakte. Lang hebben we ons als vrijgemaakte kerken afgezet tegen kerken waarin zusters die vergelijkbare taken uitvoerden wel officieel als ambtsdrager werden verkozen en aangesteld.

7.5 Hoe beleef jij het verschil tussen kerk en samenleving inzake de rol van de vrouw?

7.6 Wat merk jij of heb jij gemerkt van de spanning tussen de theorie en de praktijk van de inzet van vrouwen in de kerk?

Aanleiding

Eerlijk is eerlijk: de ontwikkelingen in de samenleving vormen mede de aanleiding om na te denken over vrouwen als ambtsdrager. Dat is iets anders dan dat ze de reden zijn om vrouwen daadwerkelijk aan te stellen als ambtsdragers. Bovendien, als je het besluit om vrouwen toe te laten tot de ambten meteen een knieval voor de hedendaagse cultuur noemt, laat je geen ruimte voor de goede Bijbelse motieven die er kunnen zijn om tot dat besluit te komen.

Dat ontwikkelingen in de samenleving ertoe leiden om zaken opnieuw te doordenken is niet erg. Bij alles wat er op ons afkomt, zullen we moeten 'onderscheiden waar het op aankomt' (Filippenzen 1:10). Het besluit van de synode van Meppel in 2017 is een uitwerking

van hernieuwde doordenking van wat God in zijn Woord van ons vraagt. Het getuigt van zelfreflectie als je jezelf daarbij de vraag stelt: hoe sterk is de situatie zoals we

Als christenen koersen we op het kompas van Gods Woord

die decennialang kennen eigenlijk door de cultuur gekleurd waarin die situatie ontstaan is? Op sommige terreinen is het niet moeilijk om te zien waar we als kerk en als christenen afstand moeten nemen van bepaalde ontwikkelingen in de samenleving: de vrije seksuele moraal, de egoïstische genotscultuur en de enorme nadruk op het individu en op economische belangen en motieven. De Bijbel leert ons het bevrijdende te zien van de herstelde relatie met God en met de medemens. Liefde en trouw voeren de boventoon. Als christenen zullen we zout en licht zijn in de samenleving (Matteüs 5:13-16; Filippenzen 2:15; Titus 2:7-8; 1 Petrus 2:12).

In de onderlinge verhouding tussen mannen en vrouwen in huwelijk en kerk moet de Bijbel onze norm zijn. Niet alle motieven in onze samenleving om te streven naar gelijkheid van mannen en vrouwen op alle terreinen zijn voor ons leidend. Als christenen koersen we op het kompas van Gods Woord.

De cultuur is dus niet onze norm, maar wat in de cultuur opkomt hoeft ook niet per definitie afgewezen te worden. Als christenen zullen we Gods evangelie vertalen naar de praktijk en het voorleven in de cultuur. In dat evangelie staan mannen en vrouwen zij aan zij in onderlinge verbondenheid. Beiden zijn ze beeld van God en beiden ontvangen ze zijn heilige Geest. Beiden hebben gaven ontvangen voor de opbouw van de gemeente, die ze zullen inzetten in onderlinge aanvulling en dienstbaarheid.

7.7 Hoe maak jij het 'onderscheiden waar het op aankomt' concreet?

7.8 In welke mate was de situatie dat vrouwen niet in de ambten konden door de cultuur gekleurd?

Stellingen:

7.9 Als christen moet je je altijd onderscheiden van de cultuur waarin je leeft.

7.10 Je afzetten tegen de cultuur en samenleving belemmert doorgaande reformatie.

7.11 Als vrijgemaakte kerken hebben we ons in het verleden afgezet tegen kerken die wel vrouwelijke ambtsdragers kenden. Daar moeten we ons voor schamen.

8. Omgaan met diversiteit

In vorige decennia kenmerkte ons kerkverband zich door een grote mate van eenvormigheid. Vrijwel alle plaatselijke kerken richtten de erediensten op dezelfde manier in, volgens een vastgestelde orde van dienst. De meeste kerkleden hadden een abonnement op dezelfde krant en stemden op dezelfde politieke partij. Die eenvormigheid was geen kwestie van Bijbels principe; zo zat de samenleving toen in elkaar.

Die tijd is voorbij. Dat brengt ons bij de vraag: welke mate van eenvormigheid vraagt God in de Bijbel van ons? Verschil in uitleg van de Bijbel is niet nieuw, maar nu leidt dat verschil in uitleg op een heel specifiek punt concreet tot een verschil in kerkelijke praktijk: in sommige plaatselijke kerken dienen vrouwelijke ambtsdragers, in andere niet. Hoe gaan we daar op een Bijbelse manier mee om?

8.1 Hoe kijk jij aan tegen verschillen tussen gemeenten binnen het kerkverband?

8.2 Hoe ga jij om met mensen binnen jouw gemeente die andere standpunten hebben dan jij?

Waarheid

Bij verschillen in de kerk is het belangrijk om vast te stellen wat het gewicht is van het betreffende onderwerp. Bij de toelating van vrouwen tot de ambten is de leer van de verlossing niet in het geding. De ambten kunnen op verschillende manieren worden ingericht. Verschil in denken geeft ruimte voor verschil in handelen.

We zijn dat niet zo gewend. Vaak dachten we dat de Bijbel op alle terreinen tot één standpunt moest leiden. Maar zo zit de Bijbel niet in elkaar. Er zit reliëf in het gebruik van de Bijbel. Er wordt voorgeschreven maar ook beschreven, je leest normen maar ook voorbeelden, de Bijbel betreft op sommige punten de wacht maar wijst op andere punten een richting. De ene waarheid van de Bijbel wordt niet gevormd door conclusies of standpunten van mensen, zelfs niet door synodebesluiten of eeuwenlang kerkelijk beleid, maar door de Bijbel zelf (art. 7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis). Deze ene waarheid is door de kerk samengevat in de ware en volkomen leer van de verlossing, datgene wat we in onze belijdenissen hebben verwoord. Verschil van inzicht over de teksten die een rol spelen in de bezinning op de ambten scheiden ons niet van Christus, en evenmin van elkaar.

8.3 Hoe kun je over het onderwerp man/vrouw en ambt met elkaar in gesprek blijven vanuit de gezamenlijke band met Jezus Christus?

8.4 Welke kansen en bedreigingen zie je voor dit gesprek?

Eenheid

Jezus roept zijn volgelingen op om de eenheid te bewaren. De bekendste passage in dat verband is waarschijnlijk Johannes 17:20-23. Opvallend is Jezus' diepe wens en wil dat eenheid van de kerk een getuigenis voor de wereld moet zijn: 'Dan zullen zij volkomen één zijn en zal de wereld begrijpen dat U Mij hebt gezonden, en dat U hen liefhad zoals u Mij liefhad.'

Scheuringen vormen een negatief getuigenis, zowel voor de wereld als voor de leden van de kerk. Jezus' oproep in Johannes 17 wordt door Paulus uitgewerkt in zijn brief aan de Korintiërs. De leden van de kerk noemt hij 'geheiligd door Christus Jezus (...) geroepen om zijn heiligen te zijn' (1 Korintiërs 1:2). Zij hebben een dringende verantwoordelijkheid om zich in te zetten voor het bewaren van

Verschil van inzicht over de teksten die een rol spelen in de bezinning op de ambten scheiden ons niet van Christus

de eenheid: 'Broeders en zusters, in de naam van onze Heer Jezus Christus roep ik u op om allen eensgezind te zijn, om scheuringen te vermijden, om in uw denken en uw overtuiging volkomen één te zijn' (1 Korintiërs 1:10-13). Paulus begreep dat het zijn opdracht was als apostel om het

evangelie te verkondigen, en dat alle ogen gericht zouden zijn op de centrale figuur van Christus. Partijdigheid die het lichaam verdeelt, leidt af van dat essentiële doel van de dienst van het evangelie.

Het hart van het geloof

In Efeziërs 4:3 schrijft Paulus: 'Span u in om door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren die de Geest u geeft.' Hoe dit praktisch wordt, volgt in de verzen 4-6. Paulus somt op wat alle gelovigen gemeenschappelijk hebben: 'één lichaam en één geest, één hoop op grond van hun roeping, één Heer, één geloof, één doop en één God en Vader van allen.'

Wanneer de kerk geconfronteerd wordt met verdeeldheid, moet zij een beroep doen op het hart van het christelijke geloof. Eenheid in diversiteit is mogelijk door de samenbindende kracht van de vrede: bescheidenheid, zachtmoedigheid en elkaar geduldig verdragen uit liefde (4:2). Bescheidenheid duidt hier op nederigheid in de relatie met God. Bij zachtmoedigheid gaat het over je opstelling tegenover je medemens, en geduldig verdragen uit liefde wil zeggen dat je de ander de ruimte gunt anders te zijn, te denken en te doen. Wij zijn geroepen om de waarheid van Gods Woord hoog te houden én wij zijn geroepen om nederig en zachtmoedig te zijn en elkaar geduldig in liefde te verdragen. Juist de combinatie is belangrijk.

De eenheid van de kerk wordt niet bedreigd door verscheidenheid maar door verdeeldheid.

Nederigheid

In bepaalde opzichten kunnen verschillen binnen de gemeente het lichaam van Christus juist verrijken (1 Korintiërs 12, zie ook Romeinen 12:4-8). Voor alle duidelijkheid: de verscheidenheid waar Paulus het over heeft, heeft betrekking op de verscheidenheid in geestelijke gaven, niet op verschil van inzicht over de uitleg van de Bijbel.

Niettemin is de herkenning en acceptatie van verschillen zonder snel met een oordeel te komen de houding die het lichaam van Christus dient te kenmerken. Deze houding wordt uitgewerkt in 1 Korintiërs 13, het hoofdstuk over de liefde. Deze liefde komt niet in de plaats van christelijke gehoorzaamheid aan Gods Woord. Gehoorzaamheid en liefde zijn onafscheidelijk (1 Johannes). Liefde is de verbindende factor die een christelijke gemeente in staat stelt om op haar doel gefocust te blijven: God verheerlijken door te bouwen aan zijn koninkrijk.

De Bijbel leert ons dat het volk van God samen moet wandelen in nederigheid en in een geest van wederzijdse dienstbaarheid (Efeziërs 5:21; Filippenzen 2:3). In een samenleving waarin God naar de zijlijn is verschoven is dat geen gemakkelijke opdracht. Daarin staan het belang en de rechten van het individu voorop. In de kerk kunnen we ook zomaar denken dat we recht hebben op een kerk of kerkverband waarin we allemaal gelijk denken over allerlei zaken, ook als ze niet de kern vormen van ons geloof en geen kenmerk zijn van een christelijke levenswandel. Waar het er zo aan toe gaat, bepaalt de Heer van de kerk niet langer de grenzen van de kerk, maar doen we dat zelf.

Liefde is de verbindende factor die een christelijke gemeente in staat stelt om op haar doel gefocust te blijven

Geen tegenstanders

Zelfs in het geval van een dwaling dient de benadering van de dienaar van het evangelie zo te zijn dat er positief contact blijft bestaan. In Efeze hadden valse leraars beweerd dat de opstanding al had plaatsgevonden. Paulus schrijft dan aan Timoteüs dat hij geen ruzie moet maken, maar voor iedereen vriendelijk moet zijn. Hij moet een goede leraar zijn en een verdraagzaam mens, en zijn tegenstanders zachtmoedig terechtwijzen. Dan brengt de Heer hen misschien tot inkeer, zodat zij de waarheid leren kennen (2 Timoteüs 2:24-26). Als dit Paulus' opdracht is in geval van een dergelijke dwaling, laat het dan ook onze benadering zijn als het gaat om verschil van inzicht over vrouwelijke ambtsdragers.

De Bijbel leert ons onderscheid te maken tussen verschillen die zich binnen de kerk voordoen en de strijd met de tegenstanders (Filippenzen 1:28). In de gemeente van Filippi is men het over lang niet alles eens. Toch moeten de broeders en zusters leren samen te strijden voor het evangelie (1:27). Het is een vergissing om deze twee categorieën door elkaar te halen, alsof broeders en zusters die voor hetzelfde evangelie staan je tegenstanders zijn. Tegenstand

bestaat, de ruimte is begrensd. Maar onder hen die strijden voor het geloof in het evangelie kunnen meningsverschillen overeind blijven. Ze mogen de eenheid niet in gevaar brengen. Verdraagzaamheid is op zijn plaats. Er zijn dingen waarover niemand het laatste woord kan spreken. Verschillen van inzicht over wat God in zijn Woord bedoelt, komen voort uit onze menselijke en zondige beperktheid. Het is belangrijk twee gevaren onder ogen te zien: Gods woord loslaten, maar ook: woorden van mensen maken tot woord van God. We staan zij aan zij in de gezamenlijke zoektocht naar Bijbelse antwoorden. Het geeft vertrouwen in elkaar als we in gesprek gaan en blijven, en bij elkaar de liefde voor God, zijn Woord en zijn kerk ontdekken.

Luther en Calvijn

Het helpt in dit verband om terug te gaan in de geschiedenis. De Reformatie van de zestiende eeuw was bij uitstek een tijd waarin onderlinge verschillen zichtbaar werden binnen de kerk. Hoe gingen de reformatoren daarmee om?

Maarten Luther vond dat je de kerk niet mocht verlaten zolang het Woord verkondigd en de sacramenten bediend werden. Pas in 1537-1538 kon hij de verdeeldheid in de kerk aanvaarden. Johannes Calvijn schrijft dat het niet goed is om de kerk te verlaten als de kenmerken van de ware kerk aanwezig zijn, ook niet als je vindt dat er fouten of leugens in de kerk zijn. In zijn woorden: 'De hoofdzaken van de ware leer zijn immers niet allemaal van dezelfde orde. Sommige zijn zo noodzakelijk om te kennen dat ze voor iedereen vast en onbetwifelbaar zouden moeten zijn, als de kenmerkende leerstukken van de

'Er is niemand die niet door een lichte nevel van onwetendheid omhuld is'

godsdienst. Bijvoorbeeld: er is één God; Christus is God en de Zoon van God; in Gods barmhartigheid is voor ons de zaligheid gelegen, en dergelijke geloofsartikelen meer. Er zijn ook andere, waarover kerken onderling van mening kunnen verschillen zonder dat de eenheid in het

geloof daardoor verbroken wordt. (...) Weliswaar is het van groot belang dat wij in alles hetzelfde gevoelen hebben, maar aangezien er niemand is die niet door een lichte nevel van onwetendheid omhuld is, zouden wij ofwel geen kerk meer mogen laten bestaan, ofwel begrip moeten hebben voor verkeerde opvattingen over aangelegenheden waarin men onkundig kan zijn zonder de kern van de godsdienst geweld aan te doen en de zaligheid te verliezen' (*Institutie* (Boek IV.1.12, vertaling C.A. de Niet, Houten 2009).

Volgens Luther en Calvijn zou een kerkscheuring op grond van verschil aan inzicht over vrouwelijke ambtsdragers alleen gerechtvaardigd zijn als duidelijk kan worden aangetoond dat de kenmerken van de ware kerk in het geding zijn. Concreet: als de aanwezigheid van Christus in de verkondiging van het Woord en de bediening van sacramenten ter discussie staan. Anders geldt: in de kerk blijven en daarbinnen werken aan reformatie en een beter begrip van Gods Woord.

Verantwoordelijkheid

Wat je tot nu toe in dit hoofdstuk gelezen hebt, kan de vraag oproepen: tot waar reikt mijn verantwoordelijkheid en wanneer word ik in mijn geweten gebonden? Bedenk dat gemeenteleden niet verantwoordelijk zijn voor de besluiten van de kerkenraad. Zelfs ambtsdragers hoeven het niet eens te zijn met een besluit dat in meerderheid door de kerkenraad genomen is. Evenmin zijn plaatselijke kerken verantwoordelijk voor de besluiten van andere kerken (2 Korintiërs 1:24). De besluiten van de synode van Meppel om vrouwen toe te laten tot de ambten zijn geen bindende leeruitspraken maar bieden een richtlijn voor de kerkelijke praktijk. Het is belangrijk om de praktijk zo vorm te geven dat er zowel ruimte blijft voor wie zich kan vinden in die richtlijn als voor wie er moeite mee heeft.

Katholieke kerk

Artikel 27 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis zegt over de kerk: Zij is een heilige vergadering van de ware gelovigen. Iets daarvan zie je in de groeiende eenheid over kerkgrenzen heen. Tegelijk roept dit spanning op: er is een bepaalde eenheid, maar we zijn niet één. Maar als we wel één zouden worden, is de spanning niet verdwenen: wel één, maar over allerlei zaken verschillen we van mening. De kerk wordt gevormd en gevuld door hen die Christus belijden als de gezalfde Zoon van God (Matteüs 16:13-18). Veel van de mensen die achter Jezus aanlopen, zien Hem als een voorloper van de messias, de discipelen zien Jezus als de messias zelf. Petrus brengt het namens de leerlingen onder woorden: 'U bent de messias, de Zoon van de levende God.' Jezus' antwoord is: deze belijdenis heeft God de Vader in je hart gelegd. En: 'Jij bent Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen.'

De kerk wordt gevormd en gevuld door hen die Christus belijden als de gezalfde Zoon van God

God laat mensen belijden dat Jezus de gezalfde Zoon is, en samen vormen zij de kerk. De gebroken werkelijkheid dat er maar één kerk is terwijl er allerlei kerken zichtbaar zijn, is onze schuld. De katholiciteit van de kerk onderhoudt je door je aan elkaar verbonden te weten door deze gebrokenheid heen.

*8.9 Hoe ga jij om met je verantwoordelijkheid in en voor de kerk?
Waar liggen voor jou de grenzen daarvan?*

8.10 Hoe kijk jij aan tegen de kerkelijke verdeeldheid?

Stellingen

8.11 *Je kunt beter zondigen tegen de waarheid dan tegen de liefde (Augustinus).*

8.12 *Het onderwerp man, vrouw en ambt behoort tot de leer van de verlossing; daar mag je niet verschillend over denken.*

8.13 *Verschillende meningen kunnen naast elkaar bestaan in de kerk, verschillende praktijken niet.*

9. Hermeneutiek en Schriftgezag

De woorden hermeneutiek en exegese komen uit de vaktaal van de theologie. Exegese is hetzelfde als uitleg. Die geef je als je als vader of moeder antwoord geeft op een vraag die een van je kinderen stelt na het Bijbellezen. Docenten op een christelijke school doen dat ook. Hermeneutiek gaat over de spelregels van de exegese. Tijdens het spel denkt een voetballer niet voortdurend na over allerlei spelregels, maar die zijn er wel en hij past ze doorgaans vanzelf toe. Hetzelfde geldt als je de Bijbel aan het uitleggen bent:

er zijn regels waar je je aan houdt, maar vaak hanteer je die onbewust.

In de voetbalsport wordt tegenwoordig gebruik gemaakt van een videoscheidsrechter, de VAR (Video Assistant Referee). Die legt de spelregels naast bepaalde zichtbaar gemaakte complexe spelmomenten en past ze toe. Zo is het bij moeilijke vraagstukken in de kerk nodig om de spelregels van het Bijbellezen duidelijk te maken en toe te passen. Of vrouwen kunnen dienen in de ambten in de kerk is zo'n vraagstuk. Om daar een antwoord op te vinden is door synodes van 2005 tot 2017 nagedacht en gestudeerd. In 2017 was het antwoord: ja, dat mag. Dat antwoord riep weerstand en vragen op. Dat is typisch zo'n moment om de spelregels van het Bijbellezen inzichtelijk te maken en toe te passen.

De heilige Geest maakt Gods Woord werkelijk duidelijk. Hij schakelt daarbij mensen in

Aan tafel lees je Psalm 139, waarin ook deze verzen voorkomen: 'Zou ik niet haten wie u haten, HEER, niet verachten wie tegen u opstaan? Ik haat hen, zo fel als ik haten kan, ze zijn mijn vijand geworden.' Een van je kinderen vraagt: 'Moet ik dan mijn vriendje haten omdat hij ongelovig is? Dat staat er toch?'

9.1 Welke regels, uitgangspunten en principes heb je nodig om deze tekst uit de Bijbel zo aan je zoon uit te leggen dat hij niet meteen ruzie met zijn vriend zoekt en hem gaat haten?

9.2 Hoe ga je om met je kinderen als zij het geloof vaarwel zeggen en zich tegen de Heer keren?

Uitleg

De kerk bepaalt niet wat Gods Woord zegt; Gods Woord bepaalt wat de kerk zegt. Dat geloven en belijden wij in artikel 5 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. In de praktijk betekent dat dat niet een synode, een predikant of jij bepaalt wat Gods Woord zegt. De heilige Geest maakt Gods Woord werkelijk duidelijk. Hij

schakelt daarbij mensen in. Die moeten altijd bereid zijn naar elkaar te luisteren. Uitgangspunten en opvattingen moeten telkens weer expliciet gemaakt worden en getoetst worden aan Gods Woord. Dat vraagt van ons dat we ons geduldig willen inspannen om altijd weer de Bijbel te lezen en te proberen te verklaren.

Vertaling

Wie wil verstaan hetgeen hij leest, moet eerst lezen wat er staat.' Dat is een prachtig uitgangspunt bij het Bijbellezen: op zoek gaan naar wat er precies staat. Dat lijkt eenvoudig, maar als je verschillende vertalingen naast elkaar legt, ontdek je al snel verschillen. Er is studie voor nodig om precies te ontdekken wat er staat, soms tot aan de grondtekst, de oorspronkelijke taal van de Bijbel, aan toe. De Bijbel in de grondtaal lezen is niet voor iedereen weggelegd. Degenen die het wel kunnen, zullen de nuances en de verschillende betekenissen van de Bijbeltaal of een Bijbelwoord in onze eigen taal duidelijk en overtuigend uit moeten leggen en aan kunnen tonen.

*9.3 Heb jij voorkeur voor een bepaalde Bijbelvertaling?
Kun je toelichten waarom?*

9.4 Leg Efeziërs 4:20 in de Nieuwe Bijbelvertaling naast de vertaling uit 1951. Welke vertaling spreekt je het meest aan en waarom?

Schriftgezag

Het gezag van Gods Woord is een ander gezag dan bijvoorbeeld dat van de overheid. Het aanvaarden van het gezag van Gods Woord is een geloofsuitspraak. Gods Woord dwingt niet en overweldigt niet, maar neemt ons voor zich in. Wij ontvangen de boeken van het Oude en Nieuwe Testament om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En zonder in enig opzicht te twijfelen, geloven wij alles wat ze bevatten.

Schriftgezag is het eerbiedig en oprecht luisteren naar wat God zelf ons in zijn Woord openbaart. Gods Woord kan niet zonder het 'vertolken' van de boodschap ervan. Jezus doet dat als Hij de Schriften opent voor de Emmaüsgangers. De uitleg van Gods Woord is altijd gericht op het verstaan ervan en op het geloof. Er is een hechte relatie tussen het gezag van Gods Woord en het vertolken ervan. Daarom is de vraag naar het gezag van de heilige Schrift als bepaalde teksten anders worden uitgelegd dan voorheen terecht en die vraag moet ook beantwoord worden.

9.5. Hoe kan het dat mensen die oprecht en eerbiedig luisteren naar Gods Woord verschillende keuzes maken en verschillend gedrag laten zien?

9.6 Is het Schriftgezag in geding als wij ons niet meer houden aan de wetten van Mozes? Waarom wel of waarom niet?

9.7 Bidden met opgeheven handen (1 Timoteüs 2:8) is onder ons niet zo gebruikelijk. We zeggen daarvan dat het tijdsbepaald is. Maar wie beslist of iets tijdsbepaald is of niet? Zou je daarover ook van mening kunnen verschillen zonder dat het Schriftgezag in het geding is?

Vrijheid van exegese

Dat klinkt alsof je Gods Woord uit mag leggen zoals je zelf wilt en op een manier die jou het beste uitkomt. Daarvan kan natuurlijk geen sprake zijn. Als er geen vrijheid van exegese zou zijn, zou van elk Bijbelgedeelte, van elke tekst één bepaalde uitleg vaststaan. Wie denkt een bepaalde exegese vast te kunnen leggen, plaatst zichzelf boven Gods Woord. Daarom is er vrijheid van exegese. Niet om de Bijbel uit te kunnen leggen zoals je maar wilt, maar om in elke tijd het getuigenis en de boodschap van Gods Woord helder en duidelijk te laten klinken. Elke tijd stelt nieuwe vragen aan Gods Woord. Het antwoord op die vragen kan alleen door een nieuwe bezinning op Gods Woord gevonden worden. Die nieuwe bezinning is hetzelfde als vrijheid van exegese. Die bezinning doen we samen op een inzichtelijke en legitieme manier.

9.8 Wanneer is voor jou de bezinning op een inzichtelijke en legitieme manier geslaagd?

9.9 Hoe reageer je als je op twee opeenvolgende zondagen twee predikanten op een totaal verschillende manier eenzelfde Bijbeltekst hoort uitleggen en toepassen?

9.10 Hoe beoordeel jij het als iemand uit jouw gemeente de zondag op een heel andere manier invult dan jij, terwijl je je daarbij beiden baseert op Gods Woord en op wat wij belijden in zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus?

Richtlijnen

Bijbellesen is geen wiskunde, waarbij je als je maar goed rekent bij het enige juiste antwoord uitkomt. Ook is het niet te vergelijken met een potje voetbal. We zeggen dat hermeneutiek gaat over de spelregels van de exegese. Als we nu een paar van die spelregels gaan uitschrijven, wekken we ten onrechte de indruk dat je door ze toe te passen vanzelf bij de enige juiste uitleg van Gods Woord terechtkomt. Daarom is het misschien beter om te spreken van richtlijnen of principes die je hanteert bij het lezen en uitleggen van Gods Woord. Hieronder volgen de richtlijnen die we hanteren bij de uitleg van de Bijbel.

- Door de heilige Geest legt Gods Woord zichzelf uit;
- De heilige Geest schakelt daarbij mensen in;
- Uitleggers moeten altijd bereid zijn naar elkaar te luisteren;
- Lees goed wat er staat: 'Wie wil verstaan hetgeen hij leest, moet eerst lezen wat er staat';
- De uitleg van Gods Woord is altijd gericht op het verstaan ervan tot fundering, bevestiging en versterking van het geloof;
- Bij verschillende uitleg moet de vraag naar het gezag van de Bijbel beantwoord worden;
- Mensen of synodes stellen geen exegetische vast;
- Nieuwe vragen vergen hernieuwde bezinning;
- De context (de omringende Bijbelverzen en -hoofdstukken) wege mee bij de uitleg van een tekst.

9.11 Lees bij de eerste drie richtlijnen artikel 5 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

10. Zwijgteksten

In het vorige hoofdstuk kwamen we tot een aantal principes of richtlijnen die we hanteren bij het lezen, uitleggen en toepassen van de Bijbel. In dit hoofdstuk gaan we met die richtlijnen aan het werk. Daarvoor kiezen we twee teksten die de naam 'zwijgteksten' hebben gekregen: 1 Korintiërs 14:34-35 en 1 Timoteüs 2:11-15. Ze komen vaak ter sprake als het gaat over vrouwelijke ambtsdragers en de vragen die daarbij een rol spelen. De naam 'zwijgteksten' werkt beperkend, alsof het in deze gedeelten alleen maar gaat over de vraag of naast mannen ook vrouwen kunnen dienen in een ambt in de kerk.

10.1 In hoeverre is het voor jou een belemmering om de zogeheten zwijgteksten te lezen zonder meteen aan de discussie man/vrouw en ambt te denken?

10.2 In de Bijbel staan ook geen trouwteksten. Toch hebben een aantal teksten in de wandelgangen die naam gekregen. Kun je er een aantal noemen? Bespreek waarom ook de naam 'trouwtekst' een belemmering kan zijn bij het begrijpen van de betreffende tekst.

Ons uitgangspunt is: wie wil verstaan hetgeen hij leest, moet eerst lezen wat er staat. Dat we dat zo expliciet uitspreken, geeft al aan dat er meer achter kan zitten dan je op het eerste gezicht denkt. Een kind van een jaar of acht kan de woorden van de Bijbel lezen, zeker in een eigentijdse weergave. Hij kan lezen wat er staat. Maar verstaat hij ook alles wat hij leest? Daar komt meer bij kijken.

1 Korintiërs 14:34-35

Vrouwen moeten gedurende uw samenkomsten zwijgen. Ze mogen niet spreken, maar moeten ondergeschikt blijven, zoals ook in de wet staat. Als ze iets willen leren, moeten ze het thuis aan hun man vragen, want het is een schande voor een vrouw als ze tijdens een samenkomst spreekt.

10.3 Wat bedoelt Paulus met zwijgen? Mogen ze ook niet voorlezen uit de Bijbel?

10.4 Wat is ondergeschikt blijven? Geef daar eens een concrete invulling van.

10.5 Waarom is het een schande als een vrouw tijdens een samenkomst spreekt? Is dat vandaag ook zo? Wat houdt dat spreken in?

10.6 Gaat volgens jou 1 Korintiërs 14:34-35 over de invulling van de ambten in de Gereformeerde Kerk vandaag? Licht je antwoord toe.

De brief

Je kunt niet zo maar een paar verzen uit de Bijbel pakken en daar conclusies aan verbinden. Dan ga je in tegen de richtlijn dat je de context mee moet laten wegen. Deze verzen staan in een hoofdstuk, dit hoofdstuk staat in een boek en dit boek staat in de Bijbel.

Om de boodschap van de woorden van Paulus te kunnen achterhalen kijken we naar heel 1 Korintiërs. Het is een brief. Paulus reageert op wat hij over de gemeente van de huisgenoten van Chloë heeft gehoord en hij gaat in op vragen die hem vanuit de gemeente zijn gesteld, Dat kun je lezen in hoofdstuk 1:11 en hoofdstuk 7:1. Voordat je antwoorden gaat zoeken op vragen die wij vandaag hebben, moet je je realiseren dat Paulus reageert op wat er in de gemeente van Korinte leeft. Dat heeft gevolgen voor hoe je de brief leest.

*10.7 Ben je het eens of oneens met bovengenoemde aanpak?
Licht je antwoord toe.*

10.8 In 1 Korintiërs 11:5 staat dat een vrouw niet zonder hoofdbedekking mag bidden of profeteren. Betekent dat dat het zwijgen van de vrouwen niet kan betekenen dat ze niet mogen profeteren? Of zou het wel mogen, maar niet in de samenkomsten? Zou je ook een reden kunnen bedenken waarom Paulus de vrouwen verbiedt om te bidden of te profeteren zonder hoofdbedekking?

Het hoofdstuk

In 1 Korintiërs 14:26-40 geeft Paulus praktische richtlijnen voor hoe de gemeente moet omgaan met klanktaal en profetie. Daarover gaat het dus ook in vers 34 en 35. Voor de gemeenteleden in Korinte waren die twee verzen niet de kern van deze passage. Dat kun je zien doordat vers 36 aansluit op vers 33. De verzen 34 en 35 lijken een tussenopmerking. Het zou kunnen zijn dat Paulus nadat hij klaar was met zijn instructies deze opmerking eraan toegevoegd heeft. In een aantal handschriften staan de verzen 34 en 35 dan ook na vers 40.

10.9 Kun je ermee instemmen met de conclusie dat Paulus in dit hoofdstuk praktische richtlijnen geeft voor omgang met klanktaal en profetie? Zo niet, waarover gaat dit gedeelte dan volgens jou?

10.10 Een mooie methode om een tekstgedeelte goed tot je door te laten dringen is het aandachtig te lezen en vervolgens in je eigen woorden op te schrijven. Daarna schrijf je er met een andere kleur bij welke betekenis het Bijbelgedeelte heeft voor jou, voor ons vandaag. Bespreek de boodschap die je gevonden hebt als het even kan met anderen.

De tekst

De verzen 34 en 35 staan in de context van het beoordelen van profetie en het bestrijden van wanorde. Voor de Korintiërs was meteen duidelijk wat Paulus in 14:33-34 bedoelde. Paulus geeft instructies en motiveert die ook. Vrouwen moeten ondergeschikt blijven, zoals in de wet staat. Dat ondergeschikt heeft de betekenis van je schikken. Het heeft niets te maken met onderdanig zijn. Je kunt het vergelijken met gemeenteleden die niet tijdens de preek van alles door de kerk roepen, maar zich schikken.

De verwijzing naar de wet (vers 34) is bijzonder omdat er geen wet is waarin dit staat. Sommigen denken aan Genesis 3:16, maar dat is geen wet. Wij verstaan onder de wet vaak de Tien Geboden. De Joden noemen de eerste vijf boeken van de Bijbel de wet. In de boeken van Mozes is de wet voorschrijvend maar ook beschrijvend en verhalend. Wij denken bij een wet vaak aan een verbod of gebod, maar de Grieken dachten bij een wet aan een gewoonte die al dan niet was vastgelegd.

10.11 Kun jij je vinden in de betekenis 'zich schikken' voor wat Paulus 'ondergeschikt' noemt? Als dat niet zo is, hoe vat jij ondergeschikt dan op en hoe krijgt dat volgens jou vorm in de kerk vandaag?

10.12 Paulus heeft het over de wet. Kun je aangeven om welke wet het gaat en waar die wet in de Bijbel te vinden is? Zou Paulus hier misschien aansluiten bij wat de Grieken toen voor beeld hadden bij het woord wet? Wat is daarover je mening en kun je die mening verklaren of toelichten?

Met welke woorden zouden we vandaag de dag kunnen weergeven wat Paulus bedoelt? Omdat het gaat over het beoordelen van profetie (hoofdstuk 14) kun je zeggen dat de vrouwen zich moeten onthouden van gediscussieer tijdens de samenkomsten van de gemeente. Ze moeten zich schikken, zoals dat gebruikelijk is. Als ze iets willen vragen, laat hen dat dan thuis doen, want het staat lelijk als ze dat tijdens de samenkomsten doen.

Je kunt niet zo maar een paar verzen uit de Bijbel pakken en daar conclusies aan verbinden

Schrijf de woorden van Paulus uit 1 Korintiërs 14:34 en 35 op in eigen woorden, zodat duidelijk wordt wat Paulus er volgens jou precies mee heeft bedoeld.

10.13 Wijkt jouw vertaling in eigen woorden af van onze vertaling in eigen woorden? Zo ja, kun je die verschillen verklaren? Zo nee, vind je dan dat Paulus spreekt over of vrouwen ambtsdrager mogen zijn in de kerk? Geef argumenten voor je antwoord.

1 Timoteüs 2: 11-15

Een vrouw dient zich gehoorzaam en bescheiden te laten onderwijzen; ik sta haar dus niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft; ze moet bescheiden zijn. Want Adam werd als eerste geschapen, pas daarna Eva. En niet Adam werd misleid, maar de vrouw; zij overtrad Gods gebod. Ze zal worden gered doordat ze kinderen baart, als ze tenminste volhardt in het geloof, de liefde en een heilige, ingetogen levenswijze. Het is een waar woord.

10.14 Als Paulus het over een vrouw heeft, bedoelt hij dan dat alle vrouwen gehoorzaam moeten zijn aan alle mannen of alleen een getrouwde vrouw aan haar eigen man? Hoe zit het met vrouwen die niet (meer) getrouwd zijn?

10.15 Wat betekent het dat Paulus zegt dat een vrouw zich op een gehoorzame en bescheiden wijze moet laten onderwijzen? Hoe ziet dat er nu in de praktijk uit?

10.16 Klopt het dat vrouwen geen ambtsdrager mogen zijn in de kerk omdat Eva eerder zondigde dan Adam? Heeft dat alleen consequenties in de kerk of ook in het gezin en in de samenleving?

10.17 Ze zal worden gered. Is dat Eva of is dat de vrouw? En hoe zit het met de redding van die vrouwen die geen kinderen hebben gekregen?

De brief

Om de boodschap van de woorden van Paulus te kunnen achterhalen kijken we naar heel 1 Timoteüs. Het is een brief, niet gericht aan een gemeente, maar aan Timoteüs, de voorganger van de jonge gemeente in Efeze. Paulus geeft hem per brief instructies.

De gemeente van Efeze loopt gevaar. Er zijn mensen die een afwijkende leer onderwijzen. Zij worden met naam en toenaam genoemd in 1:20. Het begin en het slot van de brief bevatten waarschuwingen tegen dwalingen. Daar tussenin geeft Paulus aanwijzingen aan Timoteüs, maar wel met het oog op de gemeente. Het gedeelte waarin de zogeheten zwiigteksten staan, gaat over hoe het er in de gemeente aan toe behoort te gaan en hoe je met elkaar omgaat.

10.18 Ben je het eens met de korte duiding van de eerste brief van Paulus aan Timoteüs? Zijn er bepaalde gedeelten uit de brief die met het oog op de zogenaamde zwiigteksten extra aandacht nodig hebben?

Licht je antwoord toe.

Het hoofdstuk

Paulus begint met een oproep: 'Allereerst vraag ik dat er voor alle mensen gebeden wordt, dat er smeekbeden, voorbeden en dankgebeden voor hen worden uitgesproken. Bid voor alle koningen en gezagsdragers, opdat we rustig en ongestoord kunnen leven, in alle vroomheid en waardigheid. Dat is goed en welgevallig in de ogen van God, onze redder, die wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen.'

De instructies die Paulus vanaf vers 8 geeft, staan niet los van deze oproep. Je kunt die oproep zien als de motivatie voor de aanwijzingen die hij vervolgens geeft: de gebedshouding van de mannen en het kledingvoorschrift voor de vrouwen. Ook geeft Paulus een aanwijzing voor vrouwen: vrouwen moeten zich ingetogen, met wijsheid, weten te gedragen. Uit deze aanwijzingen kunnen we niet halen dat het gaat om een ondergeschikte positie van de vrouwen.

10.19 Kom jij ook tot de conclusie dat de oproep van Paulus om vroom te leven omdat dat goed is in de ogen van God de achtergrond is van aanwijzingen die Paulus geeft in vers 11-14? Als je dat niet doet, welke structuur zou jij aan dit hoofdstuk geven?

De tekst

Wat schrijft Paulus nu precies in 2:11-15? Om de tekst te begrijpen, is het ook nu weer nodig om eerst goed te kijken wat er staat.

Het gaat eerst over vrouwen die zich gehoorzaam en bescheiden laten onderwijzen, dus om onderwijs ontvangen met een bepaalde houding. Over welke houding heeft Paulus het? Met 'bescheiden' wordt bedoeld dat vrouwen zich rustig

en niet betweterig moeten gedragen, zoals ook op school onderwijs pas tot z'n recht komt als leerlingen rustig en niet betweterig zijn. Met andere woorden, Paulus vraagt om een lerende, ontvangende houding.

Daarna lijkt het te gaan over twee losstaande dingen: onderwijs geven en gezag uitoefenen, maar Paulus heeft het alleen maar over onderwijs geven met een bepaalde houding. In de Bijbel komt het woord dat hier vertaald is met gezag maar één keer voor. Het betekent dat je los van een ander, alsof je eigen baas bent, optreedt, iets wat hier wordt afgekeurd. Paulus schrijft dus niet dat vrouwen geen onderwijs mogen geven, maar dat ze dat niet mogen doen zonder verantwoording af te leggen. Overigens mochten mannen dat ook niet. Kort gezegd: onderwijs ontvangen doe je met een open, ontvangende houding. Onderwijs geven doe je niet zonder verantwoording af te leggen.

Na deze instructie komt Paulus met zijn motivatie. Waarom mogen vrouwen geen onderwijs geven zonder verantwoording af te leggen? Omdat Eva als

Paulus schrijft dat vrouwen geen onderwijs mogen geven zonder verantwoording af te leggen

eerste zondigde. Dat is wel een vreemde motivatie. Waarom geeft Paulus het advies aan Timoteüs dat vrouwen niet op eigen gezag onderwijs mogen geven? Het meest voor de hand liggende antwoord is omdat er vrouwen waren die dat deden. Over de houding van sommige vrouwen in Efeze lees

je in 1 Timoteüs 5 en in 2 Timoteüs 3. Paulus reageert op wat er in Efeze speelde. Daarom gebruikt Paulus ook de naam Eva, terwijl zij die naam bij de schepping nog niet had. Paulus begon het hoofdstuk met God de Redder en hij sluit af met de redding. Ook hier is het van belang om precies te weten wat er staat. Zij zal worden gered door het baren van kinderen. Dat gaat over Eva. Maar de vrouwen van Efeze worden niet gered door het baren van kinderen, zij worden gered door te volharden in het geloof, de liefde en een ingetogen leven.

Een andere taal heeft andere woorden, maar vaak ook andere grammaticale constructies. Zinnen zitten anders in elkaar. Dat speelt ook een rol ook als je van het Grieks naar het Nederlands vertaalt. In dit gedeelte is iets vreemds aan de hand met de enkel- en meervoudsvorm. De Naardense Bijbel geeft precies weer hoe het er in het Grieks staat: 'Maar door het baren van kinderen zal zij (Eva) worden gered, indien zij (de vrouwen) blijven in trouw geloof, en liefde en heiliging gepaard met bezonnenheid.'

In onze hoofdstuk- en versindeling is deze zogeheten zwijgtekst het laatste vers van hoofdstuk 2. Paulus zette er echter achter wat bij ons 3:1 is: 'Het is een waar woord.' Dat is een formulering die altijd wordt gebruikt als bevestiging van het voorgaande als er over redding wordt gesproken.

10.20 Als Paulus in vers 13 een scheppingsorde geeft, dan geeft hij in vers 14 een 'zondevalsorde.' Adam werd eerst geschapen en staat daarmee boven de vrouw en Eva heeft als eerste gezondigd en is daarmee zondiger dan Adam. Wat vind je van deze constructie?

Lees Ezechiël 18:20 en artikel 15 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Als van een 'zondevalsorde' geen sprake is, kun je de woorden van Paulus dan nog wel opvatten als een scheppingsorde? Waarom wel of niet?

10.21 Hoe beoordeel jij het spreken van Paulus in 1 Timoteüs 5 en in 2 Timoteüs 3, waar het gaat over de vrouwen in de gemeente van Efeze?

Afsluitend

Er zijn broeders en zusters die grote moeite hebben met de besluiten van de synode om vrouwen toe te laten tot alle ambten. De synode heeft uitgesproken dat beide zienswijzen (alleen mannelijke ambtsdragers, en mannen en vrouwen die beide ambtsdrager mogen zijn) Bijbels verantwoord zijn. Een opmerking die je vaak hoort is: De Bijbel spreekt zichzelf toch niet tegen?

10.22 Als mensen op grond van de Bijbel verschillende conclusies trekken, spreekt de Bijbel zichzelf dan tegen of spreken mensen elkaar dan tegen?

10.23 Is het volgens jou mogelijk dat er op grond van een Bijbelgedeelte verschillende conclusies getrokken worden voor bijvoorbeeld de inrichting van de ambten in de kerk? Licht je antwoord toe.

In 2017 besloot de synode van Meppel dat het Bijbels gezien mogelijk is om vrouwen toe te laten tot de kerkelijke ambten van ouderling, predikant en diaken. 23 kerken vroegen aan de synode van Goes (2020) om die besluiten herzien, 21 kerken vroegen om een betere onderbouwing ervan. De synode van Goes stelde een commissie in om de bezwaren te beantwoorden en om te werken aan de Bijbelse gronden. Het commissierapport *Elkaar van harte dienen* leidde ertoe dat de synode van Goes tot dezelfde conclusie kwam als haar voorganger: de Bijbel geeft ruimte voor vrouwelijke ambtsdragers. Tegelijk noemde de synode ook de visie dat de ambten alleen aan mannen zijn voorbehouden Bijbels. In deze brochure is het commissierapport op een toegankelijke manier samengevat, en voorzien van gespreksmateriaal.

Het volledige commissierapport is [hier te downloaden](#).
De besluiten van de synode van Goes [vind je hier](#).

